

Λ Ε Ν Α Μ Α Ν Τ Α

Βαλς
με δώδεκα θεούς

ΤΙΤΛΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ: **Βαλς με δώδεκα θεούς**
ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ: Λένα Μαντά
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ – ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ: Άννα Μαράντη
ΣΥΝΘΕΣΗ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Χρυσούλα Μπουκουβάλα
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ: Βασιλική Παχουμίου
ΕΚΤΥΠΩΣΗ: Άγγελος Ελεύθερος & ΣΙΑ Ο.Ε.
ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ: Κωνσταντίνα Παναγιώτου & ΣΙΑ Ο.Ε.

© Λένα Μαντά, 2005

© Φωτογραφίας εξωφύλλου: Ingvild Holm/Millennium/Apeiron

© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2005

Πρώτη έκδοση: Ιούνιος 2005, 3.000 αντίτυπα

ISBN 978-960-274-884-8

*Τυπώθηκε σε χαρτί ελεύθερο χημικών ουσιών, προερχόμενο αποκλειστικά
και μόνο από δάση που καλλιεργούνται για την παραγωγή χαρτιού.*

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του Ελληνικού Νόμου (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής αδειάς του εκδότη κατά οποιοδήποτε τρόπο ή μέσο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, διανομή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση, παρουσίαση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευσή του συνόλου ή μέρους του έργου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε.
Έδρα: Τατοίου 121
144 52 Μεταμόρφωση
Βιβλιοπωλείο: Μαυρομιχάλη 1
106 79 Αθήνα
Τηλ.: 2102804800
Telefax: 2102819550
www.psichogios.gr
e-mail: info@psichogios.gr

PSICHOGIOS PUBLICATIONS S.A.
Head office: 121, Tatoiou Str.
144 52 Metamorfoosi, Greece
Bookstore: 1, Mavromichali Str.
106 79 Athens, Greece
Tel.: 2102804800
Telefax: 2102819550
www.psichogios.gr
e-mail: info@psichogios.gr

Λ Ε Ν Α Μ Α Ν Τ Α

Βαλς
με δώδεκα θεούς

ΑΛΛΑ ΕΡΓΑ
ΤΗΣ ΛΕΝΑΣ ΜΑΝΤΑ

- Τη μέρα που σε γνώρισα*, Εκδ. Λιβάνη, 2001
Θεανώ, η Λύκαινα της Πόλης, Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2006
Το σπίτι δίπλα στο ποτάμι, Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2007
Η άλλη πλευρά του νομίσματος, Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2008
Έρωτας σαν βροχή, Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2009
Το τελευταίο τσιγάρο, Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2010
Δεν μπορεί, θα στρώσει! (διηγήματα),
Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2010
Χωρίς χειροκρότημα, Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2011
Όσο αντέχει η ψυχή, Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2012

Λίγα λόγια από μένα...

Η ιδέα για το βιβλίο αυτό γεννήθηκε ένα καλοκαίρι στο Ναύπλιο, ανάμεσα στην πιο πολύβουη, στην πιο παιχνιδιάρια παρέα που θα μπορούσε να έχει κανείς δίπλα του. Ο Κωστής είναι υπαρκτό πρόσωπο, αλλά ευτυχώς για εκείνον η ζωή του δεν έχει τίποτα κοινό με του ήρωά μου. Το μόνο κοινό που έχουν είναι αυτή η παιχνιδιάρικη διάθεση. Δε νομίζω ότι θ' αναγνωρίσει τον εαυτό του εδώ μέσα, αλλά εγώ τον ευχαριστώ που χωρίς να το ξέρει μου έδωσε την ιδέα για το Βαλς με δώδεκα θεούς. Το βιβλίο αυτό το αγάπησα πολύ, χωρίς να ξέρω το λόγο... Από την άλλη, πώς μπορείς ν' αγαπάς κάτι τόσο πολύ και παράλληλα να σε πνίγει, να σε καταπιέζει, να σε τρομάζει; Ίσως γιατί όταν το έγραφα, δεν κράτησα αποστάσεις ασφαλείας από τους ήρωες, ως όφειλα. Έγινα ένα με αυτούς τους τέσσερις και άρχισα να συμπάσχω. Οι μοναχικές ώρες της συγγραφής του έγιναν ένας γλυκός βραχνάς και όταν έβαλα τη λέξη ΤΕΛΟΣ, ένιωσα ανακούφιση αλλά και μοναξιά... Το αφιερώνω σε καθέναν από εσάς, είτε ένιωσε τη μεγάλη, αληθινή και απόλυτη φιλία είτε όχι...

Λένα Μαντά

*Ω άγιε αιθέρα, κι ω γοργές φτερωτές αύρες,
πηγές των ποταμών, των θαλασσίων κυμάτων
χαμογέλασμα αρίθμητο, κι ολωνών μάνα,
ω Γη! και συ που όλα τα πάντα βλέπεις, Ήλιε,
δείτε μ' εγώ θεός απ' τους θεούς τι πάσχω!*

*Αισχύλος, Προμηθεύς Δεσμώτης
(Μτφρ.: Ι. Γουπάρης)*

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Κάθισε αργά στη μεγάλη άσπρη πολυθρόνα που βρισκόταν στο μπαλκόνι του ξενοδοχείου. Κάθισε αργά, σαν άνθρωπος που τα χρόνια είχαν στραγγίξει από μέσα του κάθε δύναμη, κάθε διάθεση. Άφησε το βλέμμα του ν' ακουμπήσει στη θάλασσα σαν να μην μπορούσε ούτε κι αυτό ακόμη να σηκώσει τόσο τον βάραινε. Απέναντί του το ηφαιστειο της Σαντορίνης, μόνο μες στη μεγαλοπρέπειά του. Μοναξιά... Η μοίρα κάθε δυνατού που σπέρνει φόβο γύρω του. Πώς ν' αγαπήσεις κάτι που φοβάσαι; Πώς να πλησιάσεις κάτι που μπορεί να σε αφανίσει; Κάτω απ' τα πόδια του απλωνόταν η θάλασσα. Είχε κατακερματίσει τη στεριά που βρέθηκε αλαζονικά στο δρόμο της, αφήνοντας πίσω απότομα βράχια· βράχια κοφτερά· επικίνδυνα... Και σαν να μην ήθελε ούτε κι η ίδια τέτοια καταστροφή, κάθε που έδνε ο ήλιος, κάθε που βουτούσε στον υγρό του τάφο για να βγει από κει πάλι νικητής το ξημέρωμα, η θάλασσα για λίγο, για πολύτιμες στιγμές ομορφιάς, κοκκίνιζε ματωμένη.

Ευχαρίστησε νοερά τον ταξιδιωτικό του πράκτορα που του 'χε κλείσει δωμάτιο στο συγκεκριμένο ξενοδοχείο. Ήταν ό,τι έπρεπε. Εκεί και μόνο εκεί θα μπορούσε

να τελειώσει οριστικά με το παρελθόν. Είχε περάσει κοντά ένας χρόνος από τότε. Απόψε ήταν η στιγμή... Τώρα.

Οι αναμνήσεις σαν θάλασσα που ξυπνά όρμησαν στα ακρογιάλια του μυαλού του. Πήραν τις μνήμες που κρύβονταν καθηλωμένες πίσω απ' τα βράχια της λογικής· τις παρέσυραν και με τα κύματα τις σήκωσαν ψηλά. Το φως του ήλιου που έδυε τις φώτισε. Πολύ αργά για να κάνει πίσω τώρα. Ούτε και το 'θελε όμως. Εδώ κι ένα χρόνο προσπαθούσε να ξεφύγει. Κάθε φορά που έκανε ν' αγγίξει τις αναμνήσεις του, αυτές αγκύλωναν· ένας μικρός αχινός η κάθε λέξη, η κάθε στιγμή, το κάθε πρόσωπο... Όχι... Μόνο εκείνης το πρόσωπο... Γιατί άραγε ένιωσε την ανάγκη να γυρίσει πίσω τώρα; Τώρα, που ήταν έτοιμος να προχωρήσει με τη ζωή του. Μήπως ήταν λάθος να προσπαθήσει να φτάσει και ν' αγγίξει μόνος του τον πόνο; Οι αναμνήσεις όμως ήρθαν όπως πάντα απρόσκλητες· αλλά αυτή τη φορά δεν τις έδιωξε, αντίθετα βούτηξε μέσα στη λίμνη τους. Τα νερά ήταν θολά, στάσιμα, παγιδευμένα τόσο καιρό από εκείνον. Κολύμπησε δίπλα τους, τις κυνήγησε. Κι όταν κάποιες από αυτές πήγαν να κρυφτούν πίσω από πέπλα λησμονιάς, εκείνος τα παραμέρισε. Μερικά χρειάστηκε να τα κουρελιάσει. Φτάνει να κατάφερνε να ξαναζήσει βήμα-βήμα, μέρα με τη μέρα εκείνο τον υπέροχο χρόνο.

Δώδεκα μήνες. Γεμάτοι ανατροπές, δάκρυα, γέλια, απόγνωση... ελπίδα... Ελπίδα...

«Ελπίδα...»

Η φωνή του δεν ήταν αυτή; Να· είχε επιτέλους προφέρει τ' όνομά της χωρίς να σταλάξει ζεστή λάβα από τα μάτια του, χωρίς το γνωστό, ανεπιθύμητο, ατσάλινο χέρι να γραπώσει το λαιμό του. Ήδη έβλεπε το πρόσωπό της να θαμπώνει τη δύση, που γεμάτη ομορφιά και μεγαλείο ξεδιπλωνόταν μπροστά στα μάτια του. Το διά-

σημο ηλιοβασίλεμα της Σαντορίνης· η θάλασσα φαινόταν ακίνητη· η φύση σιωπούσε περιμένοντας να συντελεστεί το θαύμα· ο ήλιος βουτούσε στα γαλανά νερά και τα γέμιζε αίμα· τα ταλαιπωρημένα βράχια έπαιρναν τώρα την εκδίκησή τους, για απειροελάχιστες στιγμές κάθε μέρα, μπροστά στο διαβρωτικό μαρτύριο που ζούσαν εδώ και αιώνες από κείνη... Όταν ήταν παιδί, καθόταν με τις ώρες και φυλάκιζε το νερό στις μικρές του χούφτες προσπαθώντας να καταλάβει γιατί δεν ήταν γαλάζιο, αφού τα μάτια του έτσι το 'βλεπαν. Ολόγυρά του γαλάζιο, μα μόλις το 'πιανε γινόταν διάφανο... Θύμωνε και το τίναζε μακριά, κι έπειτα έπιανε κι άλλο, κι άλλο. Καθόταν έτσι για ώρες, μέχρι που η μητέρα του τον έβγαζε μελανιασμένο και μουλιασμένο από τη θάλασσα.

Τώρα ο ήλιος είχε πια αποσυρθεί. Σύμφωνα με τη μυθολογία που μάθαινε στο σχολείο — το αγαπημένο του μάθημα —, είχε φύγει με το ολόχρυσο άρμα του, για να ξεκουράσει στα απέραντο του ωκεανού τα κάτασπρα άλογά του. Η αδελφή του η Σελήνη με τα ολόχρυσά μαλλιά σε λίγο θα διαφέντευε εκεί όπου τη μέρα βασίλευε αυτός. Το σκοτάδι άρχισε να πέφτει, αλλά εκείνος ούτε που κινήθηκε να ανάψει κάποιο φως. Έτσι κι αλλιώς, τα γύρω μαγαζιά φώτιζαν αρκετά την απομονωμένη βεράντα του. Έτσι κι αλλιώς, οι αναμνήσεις βρίσκουν πάντα το δρόμο να έρθουν ακόμη και στο σκοτάδι...

Το πρόσωπο της Ελπίδας ξανάρθε μπροστά του. Σοβαρό όπως πάντα. Σπάνια χαμογελούσε εκείνη. Πιο πολύ τη θυμόταν συνοφρωμένη. Ακόμη κι όταν όλοι ξεκαρδίζονταν με τον απότομο τρόπο που ήξερε να μιλάει, ακόμη και τότε τους κοίταζε αυστηρά κι έλεγε: «Πότε θα σοβαρευτείτε επιτέλους;» Έπιασε τον εαυτό του να χαμογε-

λάει στην ανάμνηση. Ο πόνος είχε υποχωρήσει. Ακόμη και οι χωρίς λόγο τύψεις του πρώτου καιρού.

Αν...

Αν δεν της είχαν όλοι φορτωθεί με τα προσωπικά τους. Αν της είχαν αφήσει χρόνο για τον εαυτό της, τότε ίσως έβλεπε. Ίσως αναγνώριζε. Ίσως διάλεγε άλλο δρόμο... Αν εκείνη τη νύχτα την είχε πείσει. Αν... Μια τοσηδά λεξούλα με δυο γράμματα και είχε τη δύναμη να τσακίσει τον πιο δυνατό, να τρελάνει τον πιο ισορροπημένο, να καταστρέψει τον πιο οργανωμένο... Φτάνει να επέτρεπε κάποιος να εισβάλει στο σύστημά του. Το ένα αν γεννούσε δεκάδες άλλα. Και καθένα από αυτά φύτευε κι ένα αγκάθι στο μυαλό, κι αυτό το αγκάθι γεννούσε μια καινούργια ενοχή. Και τότε πια, βρισκόταν κι αυτός παραδομένος στην καταδίκη του πιο αδέκαστου κριτή του εαυτού του... Δεν είχε καταφέρει ούτε εκείνος να ξεφύγει. Έναν ολόκληρο χρόνο παραπατούσε ανάμεσα στην τρέλα και τη λογική. Κι αν πριν από αυτόν το χρόνο δεν είχαν προηγηθεί εκείνοι οι δώδεκα μήνες που άλλαξαν τη ζωή του, η άβυσσος της παράνοιας θα τον κατάπινε στα σκοτεινά νερά της. Αυτοί όμως οι δώδεκα μήνες... Σαν τους δώδεκα θεούς του Ολύμπου που κάποτε καθόριζαν τις ζωές των απλών θνητών, έτσι κι εκείνοι χάραξαν το δρόμο στο πεπρωμένο του.

Δώδεκα μήνες. Δώδεκα θεοί. Όρισαν. Διέταξαν. Εκτέλεσαν. Καθένας από αυτούς έβαλε τη δική του σφραγίδα στη ζωή τους και στο χαρακτήρα τους. Καθένας από αυτούς, λες και αντιπροσώπευε κάθε μήνα από αυτόν το χρόνο...

Ο Άρης, ο θεός του πολέμου... Αυτός τους γνώρισε... μέσα από καβγά... Έβαλε τη σφραγίδα του στο Μάρτιο...

Η Εστία, η θεά του σπιτιού... Αυτή βοήθησε τον ίδιο

να σταθεί και πάλι στα πόδια του... Έβαλε τη σφραγίδα της στο Μάιο...

Ο Ήφαιστος, ο θεός της φωτιάς... Αυτός μάλλον τα έκανε άνω-κάτω με τη φωτιά του... Έβαλε τη σφραγίδα του στον Ιούνιο...

Η Αθηνά, ο Ποσειδώνας, ο Δίας, ο Ερμής, η Αφροδίτη, η Δήμητρα, ο Απόλλωνας, η Ήρα και τέλος ο Άδης, ο θεός του Κάτω Κόσμου.

Σηκώθηκε από το αναπαυτικό κάθισμά του και στηρίχθηκε στο πέτρινο στηθαίο. Από κει έβλεπε τα γύρω μαγαζιά. Ήταν γεμάτα κόσμο που γελούσε, μιλούσε, διασκέδαζε. Απέναντι ο σκοτεινός όγκος του ηφαιστείου παρακολούθουσε αμέτοχος, αδιάφορος για όσα τριβέλιζαν τους ανθρώπους, για ό,τι είχαν στην καρδιά τους. Εκείνο στην καρδιά του είχε καυτή λάβα. Μπροστά σ' αυτήν, όλα ήταν χλιαρά. Δεν το ένοιαζε που είχε τόσο κόσμο απέναντί του. Εκείνο μέσα του είχε τον ίδιο τον Ήφαιστο να δουλεύει μέρα-νύχτα στο τεράστιο αμόνι του...

Πάλι ξέφευγε... Όχι... Έπρεπε να παραμείνει στα γεγονότα... Τέσσερις άνθρωποι: τρεις γυναίκες κι εκείνος. Πώς γνωρίστηκαν; Καμιά τρυφερή ηλικία δεν τους σύστησε. Καμιά εφηβεία δεν τους συντάραξε για να τους ενώσει. Στην ωριμότητά τους όλοι, με ζωές τακτοποιημένες ή... λίγο άνω-κάτω. Πώς δέθηκαν έτσι; Πώς πόνεσαν τόσο πολύ; Κάθισε πάλι και ένιωσε τις μνήμες να τον κατακλύζουν σαν ζεστό κύμα· σαν παλίρροια. Αφέθηκε... Απόψε θα συνέβαινε, επιτέλους. Θα τέλειωνε με το παρελθόν. Για να γίνει όμως αυτό, έπρεπε πρώτα να το ανασύρει. Να το στήσει εμπρός του, να το κοιτάξει κατάματα κι έπειτα να το αφήσει στην ησυχία του.

Απόψε, λοιπόν, ήταν η ώρα. Να θυμηθεί. Να τα πάρει όλα από την αρχή...

ΜΑΡΤΙΟΣ
Ο μήνας του Άρη

ΑΡΗΣ

Γιος του Δία και της Ήρας. Θεός του πολέμου. Πάντοτε ανακατεμένος σε κάποιο πόλεμο και δε λείπει ποτέ από κανένα πεδίο μάχης...

*...Καμιάν ευχή μην κάνεις και δεν είναι
στο χέρι των ανθρώπων ν' αποφύγουν
τη συφορά που η μοίρα τους τους γράφει...*

Σοφοκλής, *Αντιγόνη*
(Μτφρ.: Ι. Γουπάρης)

Χοντρές ψιχάλες βροχής άρχισαν να πέφτουν. Οι δρόμοι έχασαν το μονότονο, μουντό χρώμα τους. Γέμισαν σκουρόχρωμες βούλες. Σε λίγο θα έχαναν και τον προορισμό τους. Από οδικές αρτηρίες θα μετατρέπονταν σε κανάλια. Μια αστραπή διέκοψε τη γαλάζια ενότητα τ' ουρανού που εδώ και λίγη ώρα είχε χάσει την ηρεμία του. Ελάχιστα δευτερόλεπτα πέρασαν προτού ο κόσμος σειστεί συθέμελα από ένα δυνατό κεραυνό. Άγριες οι διαθέσεις του καιρού λοιπόν... Οι διαβάτες τάχυναν το βήμα τους. Ήταν μόλις πέντε και έμοιαζε σαν να 'ναι νύχτα. Κάποιοι θα προλάβαιναν να φτάσουν στον προορισμό τους προτού γίνουν μούσκεμα. Δεν ήξεραν και φυσικά ούτε και τους ενδιέφερε που στον ενδέκατο όροφο εκείνου του γυάλινου θηρίου, στις πέντε και μισή ακριβώς, σε μια μικρή τελετή, ο πρόεδρος και το διοικητικό συμβούλιο της *Auto Corporation* θα τον βράβευαν για τις επιδόσεις του στην εταιρεία.

Εκτός από τη γενναία αύξηση, τον περίμενε και ο τιμητικός τίτλος του Γενικού Διευθυντή, θέση που καθ' υπέρβαση δινόταν πρώτη φορά σε τόσο νεαρό στέλεχος.

Ο Κωστής επιμελήθηκε τη γραβάτα του για πέμπτη ίσως φορά τα τελευταία δέκα λεπτά. Αν και φαινόταν ανόητο, είχε αγωνία. Ήξερε τι θα γινόταν εδώ και τρεις μέρες που τον είχε καλέσει ο πρόεδρος στο γραφείο του για να του το ανακοινώσει. Είχε παλέψει γι' αυτό τα τελευταία οκτώ χρόνια. Τριάντα χρόνων ήταν όταν προσελήφθη στην εταιρεία σαν απλός πωλητής αυτοκινητών, άγνωστος μεταξύ αγνώστων και με την αγωνία ενός παιδιού που θα ερχόταν στον κόσμο σε λίγους μήνες. Ήταν και νιόπαντρος. Είχαν παντρευτεί με την Αντιγόνη, ύστερα από δεσμό μόλις λίγων μηνών, ακριβώς εξαιτίας της εγκυμοσύνης της. Ούτε και το 'χε σκεφτεί καθόλου. Μόλις του το είπε, εκείνος της πρότεινε να παντρευτούν. Δυο μήνες μετά το γάμο τους, όμως, η εταιρεία όπου εργαζόταν ανάμεσα στις άλλες περικοπές... περιέκοψε και τον ίδιο, αφήνοντάς τον μεν χωρίς δουλειά, αλλά γεμάτο πανικό για το μέλλον.

Ήταν περήφανος· δεν ήθελε βοήθεια από κανέναν. Η οικογένειά του ήταν δική του υπόθεση, και ποτέ του δεν είχε αποφύγει καμιά ευθύνη ούτε την είχε μεταποτίσει σε άλλους ώμους. Η Αντιγόνη γκρίνιαζε καθημερινά να ζητήσουν βοήθεια από τους γονείς της, αλλά εκείνος αρνιόταν πεισματικά. Μάλιστα της είχε ζητήσει πολύ ευγενικά, αλλά αυστηρά, να μην τους πει καν ότι είχε μείνει άνεργος.

«Μου ζητάς να πω ψέματα στους γονείς μου;» είχε τσιριξίσει, και ο Κωστής δεν μπόρεσε ν' αποφύγει μια γκριμάτσα ενόχλησης, καθώς η φωνή της είχε διαπεράσει με επίπονο τρόπο το τύμπανο και είχε τεντώσει επικίνδυνα το νευρικό του σύστημα.

«Σου ζητάω να μην τους πεις την αλήθεια...» αποκρίθηκε ήρεμα. Δεν έπρεπε να χάσει την ψυχραιμία του. Αν γινόταν αυτό, θ' ακολουθούσαν οι γνωστές υστερίες της και δεν έπρεπε να ταράζεται. Ήταν πια πέντε μηνών έγκυος.

«Μα είναι το ίδιο! Θα με ρωτήσουν πώς πας με τη δουλειά σου! Τι θα τους πω;»

«Θα τους πεις “μια χαρά” και θ' αλλάξεις συζήτηση! Αντιγόνη, σε παρακαλώ, προσπάθησε να ηρεμήσεις και να με καταλάβεις! Μόλις μάθουν ότι δεν έχω δουλειά, θα θελήσουν να μας βοηθήσουν και αυτό ακριβώς θέλω ν' αποφύγω! Οι άνθρωποι, μόλις έμαθαν ότι θα παντρευτούμε, μας αγόρασαν όλο αυτό το τεράστιο σπίτι, το επίπλωσαν και γενικά μας έκαναν έναν ονειρεμένο γάμο, γνωρίζοντας ότι οι γονείς μου δεν ήταν σε θέση να βοηθήσουν...»

«Δεν ήταν σε θέση ή δεν ήθελαν; Γιατί σου αρέσει να ερμηνεύεις τα πράγματα όπως σε βολεύουν;»

Την κοίταξε πληγωμένος. Δεν ήταν η πρώτη φορά που οι γονείς του αποτελούσαν το κόκκινο πανί στη συζήτηση. Ποτέ δεν προσποιήθηκαν ότι θέλησαν αυτόν το γάμο και ειδικά με τις συνθήκες κάτω από τις οποίες έγινε, αλλά κρατούσαν τις σκέψεις τους για τον εαυτό τους και φυσικά και για τον ίδιο. Ποτέ δεν έκαναν κάτι που θα έθιγε τη γυναίκα του ή τους γονείς της, αλλά...

«Δε θα υποκριθώ ότι οι γονείς μου ενέκριναν το γάμο μας, ωστόσο συμφώνησαν. Κι αν μπορούσαν, θα είχαν βοηθήσει. Ξέρεις καλά ότι οι σπουδές μου στο εξωτερικό τόσα χρόνια ήταν οικονομική αφαιμάξη για τα ήδη επιβαρυσμένα οικονομικά τους!»

«Κι εγώ σου λέω...»

«Είσαι εκτός θέματος, Αντιγόνη! Για μία ακόμη φορά! Και επειδή δε θέλω να ταράζεσαι στην κατάσταση

σου, η συζήτηση θα σταματήσει εδώ! Αλλά επιμένω σε αυτό που είπα: Δε θα πεις στους γονείς σου τίποτα!»

«Και πώς θα τα βγάλουμε πέρα;»

Τα «έβγαλαν πέρα» όμως. Λίγες βδομάδες αργότερα, βρέθηκε η δουλειά στην *Auto Corporation*. Χαμηλός ο μισθός στην αρχή. Πολύ λίγος για τις τρεις ξένες γλώσσες που ήξερε, καθώς και για τα πτυχία εξ Αμερικής πάνω στη διοίκηση επιχειρήσεων, στους υπολογιστές και στη διαφήμιση. Δεν τον πείραξε. Ήξερε ότι θα πετύχαινε. Η δουλειά αυτή ήταν τ' όνειρό του, από τότε που σπούδαζε. Φτάνει να κατάφερνε να τον προσέξουν τα κατάλληλα άτομα. Φτάνει να ξεχώριζε τόσο ώστε να τον περάσουν στα γραφεία. Χρειάστηκαν τρία χρόνια... τρία χρόνια σκληρής δουλειάς με τις κεραίες τεντωμένες για την πολυπόθητη ευκαιρία. Σχεδόν δεν το πίστεψε όταν ήρθε. Πού να φανταστεί ότι το νέο μοντέλο που έβγαλε η εταιρεία στην αγορά θα ήταν το εισιτήριό του; Ένα μικρό αυτοκίνητο, ευέλικτο και οικονομικό, κατάλληλο για μετακινήσεις μέσα στην πόλη, που όμως οι πωλήσεις του ήταν τέτοιες και η αδιαφορία του αγοραστικού κοινού τόσο μεγάλη, ώστε η εταιρεία είχε σχεδόν αποφασίσει την απόσυρσή του.

Ξενύχτησε ατέλειωτα βράδια πάνω σε προϋπολογισμούς και σε προσχέδια. Η μικρή Ισμήνη, που ήταν ήδη τριών χρόνων, ξυπνούσε πολλές φορές μέσα στη νύχτα και τον πλησίαζε επιζητώντας την προσοχή του, αλλά εκείνος την έστελνε στο κρεβάτι της, χωρίς να της ρίξει ούτε μια ματιά. Δεν μπορούσε να τη δει, μια και τα μάτια του ήταν γεμάτα σχεδιαγράμματα. Δεν μπορούσε να την ακούσει· τ' αυτιά του βούιζαν από την προσπάθεια και την κούραση.

Τα μάτια της κόρης του, που ήταν ίδια με τα δικά του, τον κοιτούσαν με παράπονο προτού γεμίσουν θυμό για

την άδικη απόρριψη που το παιδικό μυαλό της δεν μπορούσε να χωρέσει. Τρία χρόνια τώρα, ο πατέρας της ζούσε μόνο για την καταραμένη αυτή εταιρεία με τα αυτοκίνητα. Τα ίδια αυτοκίνητα που της στερούσαν την αλάνα, το πάροκο, την ελευθερία κινήσεων. Τι την ένοιαζαν λοιπόν; Ίσα ίσα, τ' αντιπαθούσε και τώρα είχε ένα λόγο παραπάνω. Εκείνη ήθελε να παίξει με τον πατέρα της. Ήθελε να την πάει στις κούνιες, όπως πήγαιναν οι άλλοι μπαμπάδες τις φίλες της. Ήθελε να την πάρει αγκαλιά ή να την καθίσει στο γραφείο του και να ζωγραφίσουν μαζί. Τι κι αν εκείνος, προτού συρθεί αποκαμωμένος στο κρεβάτι του, περνούσε πρώτα από το δικό της για να τη φιλήσει και να τη σκεπάσει; Εκείνη κοιμόταν και δεν τον καταλάβαινε. Τι κι αν στο πορτοφόλι του κουβαλούσε φωτογραφίες της; Μήπως και η ίδια δεν είχε φτάσει στο σημείο να τον βλέπει πια μόνο από φωτογραφίες; Τι κι αν όλα γίνονταν γι' αυτήν; Εκείνη θα προτιμούσε ένα λιγότερο επιτυχημένο στέλεχος εταιρείας, αλλά πιο επιτυχημένο μπαμπά κοντά της.

Ο μπαμπάς της, όμως, δεν ήξερε ούτε φανταζόταν τίποτε απ' όλα αυτά. Όλες του οι δυνάμεις ήταν στραμμένες στον ηλεκτρονικό υπολογιστή, καθώς ετοιμάζε την τελειότερη και πιο επαναστατική πρόταση που μπορούσε να γίνει για την προώθηση του νέου μοντέλου. Είχε βάλει σ' εφαρμογή όλα όσα είχε διδαχθεί στην Αμερική τόσα χρόνια. Είχε δώσει τον καλύτερό του εαυτό.

Όταν παρουσιάστηκε με τον τεράστιο φάκελο στα χέρια και ζήτησε να δει τον ίδιο τον πρόεδρο, η έκφραση της γραμματέως του ήταν τουλάχιστον κωμική, αλλά εκείνος δεν μπόρεσε να γελάσει. Παιζόταν η ίδια του η ζωή. Και παιζόταν για μέρες... Τον έστειλαν από προσωπάρχη σε προσωπάρχη, από το ένα τμήμα στο άλλο και κανένας δεν τον έπαιρνε σοβαρά. Η βαριά μεταλλι-

κή πόρτα με το σήμα της εταιρείας παρέμενε κλειστή και, το χειρότερο, άρχισε να απομακρύνεται. Τώρα δεν τον άφηναν ούτε μέχρι τον ενδέκατο όροφο να φτάσει, όπου ήταν ο πρόεδρος. Κατάφερε να γίνει ανέκδοτο στα χείλη όλων: ο πωλητής που νομίζει ότι θα σώσει την εταιρεία και το νέο της αυτοκίνητο! Καμιά φορά όμως τ' ανέκδοτα, ακριβώς επειδή κυκλοφορούν από στόμα σε στόμα, φτάνουν και στα κατάλληλα αυτιά... Έτσι έμειναν πολλά στόματα ανοιχτά, όταν μια μέρα ζήτησε ο ίδιος ο πρόεδρος να τον δει. Αυτό κι αν ήταν επανάσταση! Πρόσωπο μυθικό για τους περισσότερους υπαλλήλους εκεί μέσα, πρόσωπο που οι πιο πολλοί είχαν δει μόνο σε φωτογραφίες κοσμικών περιοδικών, δεν μπορούσαν να καταλάβουν πώς τα είχε καταφέρει ένας απλός πωλητής να πετύχει αυτή τη συνάντηση!

Όταν ο Κωστής πέρασε την πόρτα και βρέθηκε σε εκείνο τον τεράστιο χώρο με τις τζαμαρίες ολόγυρα, που επέτρεπαν στον κάτοχό του να αισθάνεται λίγο-πολύ σαν τον Δία καθισμένο στον Όλυμπο, με όλο τον κόσμο, τους κοινούς θνητούς, στα πόδια του, ένωσε τέτοιο δέος που για δευτερόλεπτα έχασε κάθε επαφή με την πραγματικότητα. Η απόσταση που χρειάστηκε να διανύσει από την πόρτα μέχρι το γραφείο, για ν' απλώσει το χέρι του στον άνθρωπο-μύθο που τον κοιτούσε, του φάνηκε η μεγαλύτερη της ζωής του. Τα πόδια βούλιαζαν στην παχιά μοκέτα και η ψυχή του βούλιαζε σε ωκεανούς πανικού. Ξαφνικά, συνειδητοποίησε πως είχε καταφέρει το αδιανόητο και είχε όλη την καλή θέληση να κάνει μεταβολή και να φύγει τρέχοντας, όσο ήταν καιρός. Ο ασπρομάλλης κύριος με το καλοσυνάτο πρόσωπο, που δεν ήταν άλλος από τον πρόεδρο, ξαφνικά φάνταζε στα μάτια του πολύ επικίνδυνος. Ο χώρος με τα ήρεμα και γλυκά χρώματα, πολύ επιθετικός. Όλες αυ-

τές οι πόρτες τριγύρω έδειχναν έτοιμες ν' ανοίξουν και από εκεί να βγουν δεκάδες μπράβοι και να τον βγάλουν έξω σηκωτό. Άρχισε να ιδρώνει.

Τώρα που το θυμόταν και τότε έβρεχε. Ο ουρανός είχε κυριολεκτικά ανοίξει με τον ίδιο τρόπο που κι αυτός επιθυμούσε ν' ανοίξει η γη να τον καταπιεί.

«Νεαρέ μου, κάνατε πολύ κόπο να φτάσετε ως εδώ, ώστε να υποθέσω ότι θέλατε να θαυμάσετε τη διακόσμηση του γραφείου μου! Αν είστε έτοιμος λοιπόν, θα ήθελα να μάθω γιατί τόσο καιρό επιμένετε να δείτε εμένα και μόνο εμένα!»

Συνήλθε απότομα. Ένας παγωμένος αέρας τον φύσηξε και συνήλθε. Είχε την ευκαιρία του και επειδή θα ήταν και η μοναδική, δεν έπρεπε να την αφήσει να πάει χαμένη. Άρχισε να μιλάει. Στην αρχή, η φωνή του έτρεμε και σε κάθε κεραυνό έσπαγε. Μόλις όμως μπήκε για τα καλά στο θέμα του, τίποτα δεν τον σταματούσε. Με απόλυτη σαφήνεια και αυτοπεποίθηση, παρουσίασε στον πρόεδρο όλο το σχέδιό του για τη διαφημιστική καμπάνια που είχε σκεφτεί: προϋπολογισμοί, διαγράμματα, όλα πέρασαν από τα μάτια του προέδρου, που κάθε λεπτό γέμιζαν όλο και περισσότερο ενδιαφέρον. Όταν έφτασαν μάλιστα και στο κόστος της διαφημιστικής εκστρατείας, σε σχέση με τις απώλειες που θα έφερνε η απόσυρση στην εταιρεία, το πλήγμα στο γόητρό της αλλά και τα στοιχεία που έδειχναν ότι μια τέτοια διαφημιστική προσέγγιση, τόσο καινούργια στην Ελλάδα, δεν μπορούσε παρά να πετύχει, ο πρόεδρος σχεδόν χαμογελούσε.

Μόλις ο Κωστής ολοκλήρωσε την παρουσίαση, ένωσαν σαν να 'χε στραγγίξει από μέσα του και η τελευταία σταγόνα δύναμης. Τώρα ήταν χειρότερα απ' ό,τι στην αρχή. Έκαιγε ολόκληρος σαν να είχε πυρετό. Το βλέμ-

μα του συνάντησε το πέπλο της βροχής έξω απ' το παρράθυρο και ευχήθηκε να βρισκόταν στο δρόμο, κάτω από την ευεργετική δροσιά που μόνο το νερό μπορούσε να του προσφέρει εκείνη τη στιγμή. Ο πρόεδρος έπιασε το βλέμμα του και χαμογέλασε.

«Μοιάζετε με άνθρωπο που πνίγεται!» του είπε.

«Το αντίθετο, κύριε πρόεδρε! Αυτή τη στιγμή, ευχόμενοι να ήμουν στο δρόμο, κάτω από αυτή τη βροχή!»

«Νομίζω ότι, προς το παρόν, ένα ποτήρι νερό θα κάλυπτε τις ανάγκες του οργανισμού σας και θα σας γλίτωνε από ένα άσχημο κρουολόγημα! Πάντως, φαίνεστε κουρασμένος...»

«Ήταν πολύ μακρύς και επίπονος ο δρόμος για έναν πωλητή, από την έκθεση του ισογείου στον ενδέκατο όροφο του γραφείου σας!»

Του έδωσε το νερό προτού του δώσει και την απάντηση: «Είναι ασυνήθιστο να ζητάει ένας πωλητής να με δει! Παρ' όλα αυτά, οφείλω να ομολογήσω ότι μ' εντυπωσίασε τόσο η επιμονή σας όσο και η πρότασή σας. Βέβαια, η πρόταση θα πρέπει να περάσει και από το διοικητικό συμβούλιο της εταιρείας, στο οποίο θα κληθείτε να την παρουσιάσετε».

Όλα ήταν περίεργα. Θύμιζαν λίγο αμερικανική ταινία. Η τεράστια αίθουσα με το μεγάλο τραπέζι στο κέντρο, όλοι αυτοί που τον κοιτούσαν με δυσπιστία, ο πρόεδρος στην κορυφή να του χαμογελάει ενθαρρυντικά... Το σχέδιο, πάντως, πέρασε. Έτυχε της ομόφωνης έγκρισης του συμβουλίου. Αυτό που κανένας δεν περίμενε ήταν η απήχηση της καμπάνιας στους καταναλωτές. Οι πωλήσεις έσπασαν όλα τα ρεκόρ της τελευταίας δεκαετίας και η καριέρα του τις ακολούθησε. Ο πωλητής έγινε διευθυντής του διαφημιστικού τμήματος σε

μια νύχτα. Το όνομά του έγινε γνωστό και το ότι ήταν ο μόνος που μπορούσε να δει τον πρόεδρο χωρίς ραντεβού τον κατέταξε οριστικά στα μυθικά πρόσωπα της εταιρείας.

Ένας κεραυνός διέκοψε την εισβολή του παρελθόντος στο σήμερα. Έφτιαξε πάλι τη γραβάτα του. Είχε φτάσει ψηλά, μπορούσε να κόψει λίγο ταχύτητα. Ήταν τριάντα οκτώ χρόνων και είχε ξεχάσει να είναι οτιδήποτε άλλο εκτός από υπάλληλος της *Auto Corporation*. Οκτώ χρόνια δεν είχε πάει διακοπές, δεν είχε λείψει ούτε μια μέρα από τη δουλειά, κι ακόμη και τα σαββατοκύριακα περνούσε ώρες ατελείωτες κλεισμένος στο γραφείο του στο σπίτι, παρέα με υποθέσεις της εταιρείας που δεν προλάβαινε να κοιτάξει όλη τη βδομάδα. Ήταν όμως περήφανος. Τώρα πια μπορούσε να προσφέρει στη γυναίκα του και στην κόρη του ό,τι λαχταρούσε η ψυχή τους. Είχαν λεφτά, είχαν κοινωνική θέση... Έπρεπε όμως να παραδεχτεί πως του έλειπαν πολύ, πως το τίμημα της επιτυχίας ήταν ιδιαίτερα βαρύ για την οικογενειακή του ζωή. Είχε σκοπό να ζητήσει μια μεγάλη άδεια για να κάνει ένα ταξίδι με την Αντιγόνη. Της το χρωστούσε. Ίσως το καλοκαίρι να πήγαιναν και διακοπές όλοι μαζί. Τόσα χρόνια έστελνε τη γυναίκα του με το παιδί να παραθερίσουν, να κάνουν τα μπάνια τους, κι εκείνος έλιωνε στο καμίνι της καλοκαιρινής Αθήνας αδιαμαρτύρητα. Τώρα όμως όλ' αυτά έπρεπε να σταματήσουν. Στο κάτω κάτω, ένα κάστρο είχε μείνει απόρθητο, αυτό του αντιπροέδρου. Αλλά ήταν ακόμη νέος, μπορούσε να περιμένει...

Κοίταξε τη βροχή που δε φαινόταν να θέλει να σταματήσει το τραγούδι της. Οι δρόμοι γέμισαν νερό και ομπρέλες. Κάτω από κάθε ομπρέλα, ένας άνθρωπος. Ένας άνθρωπος που τσαλαβουτούσε σε λασπόνερα, αλ-

λά που η αγωνία της καθημερινότητας τον έκανε να μην καταλαβαίνει ότι είχε γίνει ήδη μούσκεμα. Αδιάφοροι οδηγοί σήκωναν πίδακες στο πέρασμά τους. Αθήνα. Μια πόλη ασφυκτικά πυκνοκατοικημένη, που είχε γεμίσει καυσαέριο και αυτοκίνητα. Είχε και η εταιρεία του μερίδιο, όπως και όλες οι εταιρείες εισαγωγής αυτοκινήτων. Κάθε χρόνο έβρισκαν και κάτι νέο, μια πρόταση πιο δელταστική από την προηγούμενη, για να παρακινήσουν τους ανθρώπους να ρίξουν άλλο ένα αυτοκίνητο στους ήδη γεμάτους δρόμους. Προσπαθούσαν να τους πείσουν, κι έτσι να γίνει η ζωή τους ακόμη πιο δύσκολη. Τι σημασία είχε όμως; Εκείνος χάρη στη σταθερά ανοδική πορεία των πωλήσεών τους είχε φτάσει στην κορυφή.

Η πόρτα χτύπησε και ως συνήθως, χωρίς να περιμένει απάντηση, εισέβαλε στο χώρο η Ευγενία. Ήταν ιδιαιτέρως τα τελευταία πέντε χρόνια. Την προσέλαβε ταυτόχρονα με την προαγωγή του, τότε που είχε προβιβαστεί σε διευθυντή του διαφημιστικού τμήματος. Η πρόσληψή της αποτέλεσε ένα ηχηρό χαστούκι στα πρότυπα της εταιρείας, όπου, εκτός από τα υπόλοιπα απαραίτητα προσόντα που αφορούσαν στις γνώσεις και τις ικανότητες, η εξωτερική εμφάνιση είχε κι αυτή το μερίδιο που της αναλογούσε στη λήψη της απόφασης για την πρόσληψη κάθε ενδιαφερομένου. Πώς αλλιώς να εξηγηθεί ότι ειδικά όλες όσες ασκούσαν χρέη γραμματέως σ' αυτή την εταιρεία μπορούσαν παράλληλα να δουλέψουν μπροστά από το φακό μια φωτογραφικής μηχανής, χωρίς να έχουν τίποτα να ζηλέψουν από ένα κατ' επάγγελμα μοντέλο;

Όταν η Ευγενία ήρθε για τη συνέντευξη, ο Κωστής κυριολεκτικά τα έχασε. Ήταν μια γυναίκα γύρω στα σαράντα, ψηλή, τουλάχιστον ένα κι ογδόντα πέντε, με φυσιογνωμικά χαρακτηριστικά τόσο ασύμμετρα, που έλε-

γες πως το πρόσωπό της ήταν βγαλμένο από πίνακα μοντέρνας ζωγραφικής ιδιόρρυθμου ζωγράφου, σε περίοδο μεγάλης έμπνευσης ή μεγάλης... παράνοιας. Σε όλα τα παραπάνω, υπήρχαν και τουλάχιστον είκοσι επιπλέον κιλά, σπαρμένα σε πιθανά και απίθανα σημεία του σώματός της. Μια γυναίκα Κουασιμόδος, αλλά παράλληλα το πιο απίθανο, το πιο καταπληκτικό, το πιο χαρισματικό πλάσμα που είχε γνωρίσει.

Η Ευγενία είχε αποδεχτεί την ασχήμια της από πολύ μικρή και ίσως γι' αυτό είχε πλάσει ένα χαρακτήρα σύμφωνα μ' αυτήν και εξαιτίας αυτής. Έβλεπε τη ζωή από άλλη οπτική γωνία, αν και γι' αυτό το τελευταίο, ο Κωστής υπέθετε ότι έφταιγαν τα ασύμμετρα τοποθετημένα μάτια της. Με άριστη μόρφωση, γνώριζε έξι ξένες γλώσσες και αν υπήρχε βραβείο ταχύτητας και καλής οργάνωσης, ήταν δικό της πέρα από κάθε αμφιβολία. Η ευστροφία της συναγωνιζόταν το χιούμορ της. Ένα χιούμορ μάλλον καυστικό, που πάντα περιλάμβανε και τον εαυτό της φτάνοντας στον αυτοσαρκασμό. Το πλάσμα αυτό, στερημένο από κάθε εξωτερική ομορφιά, είχε συγκεντρώσει μέσα του ικανότητες θαυμαστές και χαρίσματα τόσο αξιολάτρευτα, ώστε όποιος τη γνώριζε καλύτερα έφτανε να αγνοεί την ασχήμια της.

Εκείνη την πρώτη μέρα, όταν τον είδε να στέκεται άναυδος, του χαμογέλασε. Αντίθετα με όλα τ' άλλα πάνω της, τα δόντια της ήταν ολόισια και το χαμόγελό της λαμπερό και καθαρό όσο κι ενός παιδιού.

«Αν αισθάνεστε άσχημα», του είπε, «ίσως είναι καλύτερα να καθίσετε! Στην προηγούμενη εταιρεία που ζήτησα δουλειά, ο υποψήφιος προϊστάμενος λιποθύμησε όταν με είδε!»

«Με συγχωρείτε...» ψέλλισε εκείνος αμήχανος για την αναίδειά του.

«Δεν πειράζει! Σαράντα χρόνια που κοιτάζομαι στον καθρέφτη, έχω συνηθίσει τον εαυτό μου! Δεν μπορώ να έχω την ίδια απαίτηση απ' όλους όμως! Πάντως, ευχαριστώ που με δεχτήκατε!»

Έκανε να φύγει, αλλά ο Κωστής τη σταμάτησε. Δε θα συγχωρούσε ποτέ τον εαυτό του, αν δεν έδινε μια ευκαιρία σ' αυτή τη γυναίκα. Ποιος; Αυτός, που χάρη στην ευκαιρία που ζήτησε και του δόθηκε, έφτασε εκεί που έφτασε και ζητούσε σήμερα και γραμματέα!

Δέκα λεπτά αργότερα, την είχε κιόλας προσλάβει. Τόσα χρειάστηκαν για να βεβαιωθεί πέρα από κάθε αμφιβολία ότι του ήταν απολύτως απαραίτητη! Οι υπόλοιπες που περίμεναν για τη συνέντευξη, όταν τους ανακοίνωσε ότι η θέση είχε καταληφθεί από την Ευγενία, έφυγαν μακαρίζοντας την τύχη τους που γλίτωσαν από προοιστάμενο παράφρονα και με περιέργα γούστα, που άγγιζαν τη διαστροφή. Η είδηση για την πρόσληψη ενός τέρατος έκανε τον κύκλο της εταιρείας, πασπαλισμένη με τόση υπερβολή ώστε ο ίδιος ο πρόεδρος έφτασε μέχρι το γραφείο του, για να δει με τα ίδια του τα μάτια τη νέα τρέλα του προστατευομένου του. Η Ευγενία, που δεν ήταν ούτε κουφή στα κουτσομπολιά και στην κριτική που ασκούσαν σε βάρος της οι συνάδελφοι, ούτε ανόητη να μην καταλάβει το λόγο της επίσκεψης του προέδρου, τον υποδέχτηκε γελαστή, τον πέρασε στο γραφείο του Κωστή και εξαφανίστηκε.

Ο πρόεδρος γύρισε στον Κωστή με ύφος χαμένο. «Αρχίζω ν' αμφιβάλλω για σένα!»

«Γιατί, κύριε πρόεδρε; Τι έκανα;»

«Μα πώς σου ήρθε να προσλάβεις μια τέτοια... ασχήμια για γραμματέα σου;»

«Γιατί;»

«Γιατί έχεις γίνει ανέκδοτο στα χείλη όλων για τα γούστα σου!»

«Αυτό, εσείς κι εγώ, ξέρουμε ότι δεν είναι η πρώτη φορά που γίνεται μ' εμένα! Ανέκδοτο είχα γίνει και τότε που ζητούσα να σας δω, εγώ, ένας απλός πωλητής με μεγάλα όνειρα! Δικαιώθηκα όμως!»

«Ναι, αλλά με αυτήν εδώ...»

«Δικαιώνομαι κάθε μέρα! Η Ευγενία είναι σπάνιο πλάσμα!»

«Αυτό το πιστεύω! Μα δε σου χαλάει το στομάχι;»

«Αντίθετα, μου φτιάχνει τη διάθεση με το χιούμορ της, είναι ικανότατη πέρα από κάθε προσδοκία και γενικά είμαι ευτυχής που την προσέλαβα, ξεπερνώντας τον ύφαλο της εμφάνισης που, αν θέλουμε να είμαστε ειλικρινείς, δεν είναι και το ζητούμενο για τη θέση που προορίζεται! Γραμματέα ήθελα, κύριε πρόεδρε, δεν ήθελα μοντέλο!»

«Και το αποκαλείς απλώς ύφαλο; Μα δεν μπορούσες να βρεις κάποια με τα προσόντα της αλλά πιο εμφανίσιμη;»

«Φαίνεται πως όχι! Εξάλλου, δείτε το κι αλλιώς! Έχοντας την Ευγενία δίπλα μου, δεν έχω κανένα πρόβλημα με τη γυναίκα μου όταν δουλεύω ως αργά μαζί της στο γραφείο!»

«Αυτό θα το δεχτώ! Εμένα η δικιά μου με σταυρώνει κάθε μέρα εξαιτίας της Νίνας!»

Ο Κωστής δεν του απάντησε βέβαια ότι η Νίνα μπορεί να είχε εμφάνιση μοντέλου, αλλά ακριβώς εξαιτίας αυτού έπρεπε να είχε ακολουθήσει και το συγκεκριμένο επάγγελμα, αντί να βασανίζει τον υπολογιστή της. Η Νίνα ήταν μια ακόμη εξαίρεση στον κανόνα της εταιρείας, που ήθελε τους υπαλλήλους όμορφους αλλά και ικανούς. Έχανε φακέλους, μπέρδευε ραντεβού, αλλά ποτέ δεν έχανε το κραγιόν της, ποτέ δεν ερχόταν ατημέλητη. Τίποτε από αυτά δεν του είπε. Μόλις ο πρόεδρος

έφυγε, η Ευγενία μπήκε στο γραφείο του και κάτι στο ύψος της δεν του άρεσε. Τον κοίταζε περιέργα.

«Τι έχεις εσύ;»

«Σε κοιτάζω και αναρωτιέμαι...»

«Για ποιο πράγμα;»

«Αν ψάχνεις να βρεις τα λόγια για να μου πεις ότι δε με χρειάζεσαι άλλο!»

«Και γιατί να μη σε χρειάζομαι άλλο;»

«Δεν είμαι ανόητη. Καταλαβαίνω για ποιο λόγο ήρθε σήμερα ο πρόεδρος εδώ! Μάλλον σου είπε ότι πρέπει ν' αλλάξεις γραμματέα!»

«Άκουσε, Ευγενία, ο μόνος λόγος για να φύγεις από αυτό το γραφείο είναι να έχουν απολύσει πρώτα εμένα!»

«Μα, νόμισα...»

«Καταλαβαίνω, αλλά σου εξηγώ ότι έχω πλήρη ελευθερία στην επιλογή των συνεργατών μου! Και η επιλογή μου είσαι εσύ και αυτό δεν αλλάζει!»

«Μήνυμα ελήφθη!»

«Ωραία, για να κάνουμε και καμιά δουλειά!»

Η Ευγενία είχε φύγει, αλλά ήταν αδύνατον να κρύψει το γεμάτο ευγνωμοσύνη χαμόγελό της.

Με τον ίδιο τρόπο τού χαμογελούσε και τώρα.

«Αφεντικό...»

Πάντα έτσι τον αποκαλούσε, από την πρώτη μέρα. Και τον λάτρευε. Σαν πιστό σκυλί παρακολουθούσε κάθε του κίνηση, κάθε του γκριμάτσα. Τον διάβαζε σαν ανοιχτό βιβλίο, επικοινωνούσε μαζί του σχεδόν με τηλεπάθεια. Πολλές φορές δε χρειαζόταν καν να της μιλήσει και η Ευγενία έκανε αυτό που έπρεπε να γίνει. Η σκέψη του ταυτιζόταν απόλυτα με τη δική της. Όπως και τώρα...

«Αφεντικό, άσε τις αναμνήσεις γιατί σε περιμένουν επάνω!»

«Πού το ξέρεις ότι είχα μπλέξει με το παρελθόν;»

«Έτσι που κοιτάς τη βροχή, σαν να προσπαθείς να μετρήσεις τις σταγόνες, τι άλλο θα μπορούσες να κάνεις;»

«Θα μπορούσα να σκέφτομαι το νέο υποκατάστημα που ανοίγουμε!»

«Αποκλείεται! Όταν σκέφτεσαι τη δουλειά, κάθεσαι πάντα στο γραφείο, παίζεις πάντα με την πένα σου και το ύφος σου είναι διαφορετικό!»

«Τι έχει δηλαδή;»

«Τα μάτια σου μικραίνουν και τα ρουθούνια σου ανοίγουν σαν του κυνηγόςκυλου που οσμίζεται θήραμα!»

«Πρέπει ν' ανησυχώ που με ξέρεις τόσο καλά;»

«Εγώ πάντως στη θέση σου θ' ανησυχούσα! Ένας συνεργάτης που σε ξέρει τόσο μπορεί πάντα να γίνει επικίνδυνος!»

«Θα το έχω υπόψη μου για το μέλλον!»

Το μέλλον... Πόσο όμορφο του φαινόταν πια!

Όταν μπήκε στη μεγάλη αίθουσα του ενδέκατου ορόφου, όπου τον περίμεναν όλοι, αισθάνθηκε ότι είχε επιτέλους φτάσει στο τέρμα ενός δύσκολου δρόμου, αλλά εκεί πια είχε εξασφαλίσει τον προσωπικό του παράδεισο. Έσφιξε πολλά χέρια, ανταπέδωσε δεκάδες χαμόγελα και ένιωσε στην πλάτη του τόσα φιλικά χτυπήματα όσα και τα συντροφικά μαχαιρώματα που είχε αποκρούσει στα πέντε χρόνια της συνεχούς ανόδου του.

Μπήκε στο σπίτι του σφυρίζοντας, με μια σαμπάνια στο ένα χέρι και ένα κουτί γλυκά στο άλλο. Δεν είχε πει τίποτα στην Αντιγόνη για την προαγωγή του, γιατί ήθελε να της κάνει έκπληξη. Κοίταξε ικανοποιημένος γύρω του. Όλα βρίσκονταν στη θέση τους όπως πάντα. Ακόμη και η φωτιά στο τζάκι ήταν όπως έπρεπε: χαμηλή αλλά λαμπερή. Η γνώριμη μυρωδιά του σπιτιού του τον τύλιξε και τον χαλάρωσε. Η γυναίκα του είχε αδυναμία

στ' αρωματικά κεριά και γι' αυτό υπήρχαν παντού, σκορπίζοντας το διακριτικό τους άρωμα μαζί με τη γλυκιά θαλπωρή της μικροσκοπικής φλόγας τους.

Έκανε ένα βήμα και τότε πρόσεξε τις τρεις μεγάλες βαλίτσες που βρίσκονταν μπροστά του και χαλούσαν την αρμονία του χώρου. Τι ήθελαν εκεί; Μα πού ήταν όλοι; Ξαφνικά, η απόλυτη ησυχία που επικρατούσε τον ενόχλησε περισσότερο και από τον πιο εκκωφαντικό θόρυβο.

«Αντιγόνη! Ισμήνη! Μα πού είστε;»

Η γυναίκα του εμφανίστηκε αθόρυβα από το χολ που οδηγούσε στις κρεβατοκάμαρες. Δεν τον πλησίασε. Στάθηκε μακριά και σταύρωσε τα χέρια στο στήθος.

«Μα τι ησυχία είναι αυτή; Πού είναι το παιδί;» τη ρώτησε.

«Στους γονείς μου...»

«Απόψε βρήκες να τη στείλεις; Απόψε που θέλω να γιορτάσουμε όλοι μαζί; Έγινα γενικός διευθυντής, Αντιγόνη! Καταλαβαίνεις τι σημαίνει αυτό;»

«Φαντάζομαι ό,τι και οι προηγούμενες προαγωγές σου! Περισσότερα λεφτά, ατέλειωτες ώρες δουλειάς και... έπαρση!»

«Δε σε καταλαβαίνω! Τι έπαθες απόψε; Δε χαίρεσαι για μένα; Για μας;»

Έκανε ένα βήμα προς το μέρος της· ένα χαμόγελο που πάγωσε. Η Αντιγόνη του έκανε νόημα να σταματήσει, να μην την πλησιάσει. Πήγε και στάθηκε μπροστά στο τζάκι. Σχεδόν εκνευρίστηκε μαζί της.

«Μπορείς να μου πεις τι συμβαίνει;» ρώτησε. Ξαφνικά θυμήθηκε και τις βαλίτσες. «Και τι δουλειά έχουν αυτές οι βαλίτσες στο σαλόνι;»

Γύρισε και τον κοίταξε. Οι ανταύγειες της φωτιάς στο πρόσωπό της του έκαναν κακό. Τον απωθούσε ξαφνικά κάτι πάνω της.

«Επιτέλους, ήρθαμε στο θέμα μας! Λοιπόν, οι βαλίτσες είναι δικές σου! Περιέχουν όλα σου τα πράγματα!»

«Δεν καταλαβαίνω!»

«Το περιμένα! Ούτε και στη συνέχεια θα καταλάβεις, αλλά δυστυχώς για σένα δεν μπορείς να κάνεις αλλιώς! Απόψε θα πάρεις τις βαλίτσες σου και θα φύγεις από δω μέσα και δε θέλω να σε ξαναδώ στα μάτια μου! Ποτέ όσο ζω! Κατάλαβες;»

«Όχι! Τι μου λες τώρα;»

«Χωρίζουμε! Αυτό σου λέω! Όσο για τα βιβλία σου, τα χαρτιά σου και τον υπολογιστή σου φυσικά, πες μου πού θα είσαι και θα σ' τα στείλω! Τίποτε άλλο δε σου ανήκει από αυτό το σπίτι, σε τίποτε άλλο δεν έχεις δικαιώματα!»

«Αντιγόνη, τρελάθηκες;»

«Αν έτσι σε βολεύει, μπορείς να το πιστεύεις!»

«Μα γιατί; Τι έγινε; Έτσι στα καλά καθούμενα, γυρίζω σπίτι μου, στη γυναίκα μου και στο παιδί μου...»

«Αυτά τα κτητικά πρέπει να κοπούν! Δεν έχεις σπίτι, δεν έχεις γυναίκα, πολύ περισσότερο δεν έχεις παιδί! Πολύ σύντομα δε, θα καταλάβεις ότι, αν δε μας αφήσεις ήσυχες, δε θα έχεις ούτε ζωή! Θα σε καταστρέψω με όποιο τρόπο μπορώ!»

«Μα τι έκανα;»

«Έλαμψες διά της απουσίας σου όλ' αυτά τα χρόνια κι εγώ βαρέθηκα να περιμένω χωρίς ελπίδα να θυμηθείς ότι υπάρχουμε! Αδιαφόρησες για μένα, για το παιδί, για όλα!»

«Μα δούλενα! Δε διασκέδαζα! Προσπαθούσα να σας προσφέρω μια ζωή...»

«...όπου να λείπεις εσύ! Και ποιος σου είπε ότι εμείς θέλαμε τα λεφτά και τις προαγωγές σου περισσότερο από όσο χρειαζόμασταν εσένα τον ίδιο; Μας ρώτησες ποτέ;»

«Μα είναι άδικο! Τι έπρεπε να κάνω δηλαδή; Να μείνω ασήμαντος υπαλληλάκος για να μη σας λείπω;»

«Υπήρχε και μέση οδός, Κωστή, αλλά δε σ' ενδιέφερε! Μόνος αποφάσισες τώρα, όπως αποφάσισες και τότε! Έμεινα έγκυος και μόλις σου το είπα, πήρες αποφάσεις και πρωτοβουλίες ερήμην μου!»

«Θα με κατηγορήσεις και γι' αυτό τώρα; Τι έπρεπε να κάνω κατά την άποψή σου; Να σε αφήσω να τα βγάλεις πέρα μόνη σου; Να μην αναλάβω τις ευθύνες μου;»

«Ήταν και δική μου ευθύνη! Αλλά το παράβλεψες! Αντί να καθίσουμε να το συζητήσουμε, έτρεξες στους γονείς μου να ζητήσεις το χέρι μου και μου χρέωσες απέναντι στους γονείς σου το ότι σε... “τύλιξα” ενώ ποτέ δεν το επιδίωξα, πολύ δε περισσότερο, δεν το θέλησα!»

«Γίνεσαι παράλογη τώρα!»

«Εξάντλησα τα περιθώρια της λογικής που είχα! Μην εξαντλήσεις και τα όρια της υπομονής μου! Πάρε τα πράγματά σου και φύγε!»

«Και το παιδί;»

«Αυτά θα τα βρουν οι δικηγόροι μας! Αν ήταν στο χέρι μου, δε θα την ξανάβλεπες ούτε σε φωτογραφία, αλλά δυστυχώς ο νόμος προστατεύει ακόμη και κάτι πατεράδες-φαντάσματα σαν κι εσένα! Θα υπάρχουν κάποιες ώρες που θα μπορείς να τη βλέπεις, αλλά μη νομίσσεις ότι θα είναι εύκολο!»

«Τι εννοείς;»

«Θα καταλάβεις... εν καιρώ! Φύγε τώρα! Τελειώσαμε».

Έξω... με τρεις βαλίτσες δίπλα του στο πεζοδρόμιο... με τη βροχή να πέφτει ασταμάτητα, να τον μουσκεύει ως το κόκαλο... μουνδιασμένος, κοιτούσε τον έρημο δρόμο. Κάποιο αυτοκίνητο πέρασε δίπλα του και ο οδηγός

είχε την καλοσύνη να μειώσει ταχύτητα για να μην τον περιλούσει με λασπόνερα. Πρόλαβε να δει στα φανάρια του τις σταγόνες της βροχής να διαθλώνται σε χιλιάδες λαμπερά αστεράκια. Έπειτα έκλεισε τα μάτια. Από τη διαφορά θερμοκρασίας κατάλαβε ότι η παγωμένη βροχή έσμιγε στο πρόσωπό του με καυτά δάκρυα. Γονάτισε στα νερά κι έμεινε εκεί να κλαίει, ανήμπορος να κινηθεί, ανίκανος ν' αντιδράσει.

Πώς βρέθηκε χρεωμένος με τόσο πολλά λάθη; Πώς μπόρεσε να του το κάνει αυτό η Αντιγόνη; Πώς άντεξε να τον πετάξει από την ίδια του τη ζωή σαν ενοχλητικό επαίτη; Προσπάθησε να βρει επιχειρήματα για να δικαιολογήσει τον ίδιο του τον εαυτό. Ν' αναιρέσει όσα του καταμαρτυρούσε η γυναίκα του και... τώρα που το σκεφτόταν, και η ίδια του η συνείδηση. Η Αντιγόνη είχε σε πολλά δίκιο και ταυτόχρονα ήταν άδικη. Πώς γινόταν αυτό; Ναι, ήταν ο μεγάλος απών στο γάμο τους όλα αυτά τα χρόνια, αλλά για ποιον γίνονταν αυτά; Για εκείνη, για το παιδί... Τι έζησε και τι χάριξε ο ίδιος; Πέντε χρόνια από τη ζωή του, σκυμμένος πάνω από χαρτιά, εγκλωβισμένος μπροστά στην οθόνη του υπολογιστή, θαμμένος σ' ένα γραφείο.

Η βροχή όλο και δυνάμωνε κι εκείνος όλο και χαμψωνε. Βρέθηκε κουλουριασμένος στο πεζοδρόμιο με το μάγουλό του ν' ακουμπάει στις βρόμικες πλάκες. Ούτε θυμόταν πώς έφυγε από κει. Ούτε θυμόταν πώς βρέθηκε σ' εκείνο το ξενοδοχείο. Ξαπλωμένος στο κρεβάτι, μουσκεμένος, με τέσσερις τοίχους να φωνάζουν τη μοναξιά του· με τα μάτια καρφωμένα στο ταβάνι να μετρούν λεπτά, ώρες... λάθη...

Τα δαχτυλίδια του καπνού μέσα στο μισοσκοτάδο έπαιρναν μοβ ανταύγειες. Το φως μιας αστραπής τα έκανε να

ξαναβρούν για λίγο το συνηθισμένο τους χρώμα. Εκείνο το γκριζο που πότε γίνεται άσπρο πότε διάφανο. Το γραφείο, για ελάχιστα δευτερόλεπτα στη διάρκεια της αστραπής, έμοιαζε απόκοσμο σκηνικό. Βγαλμένο από κάποιο φιλμ νουάρ, απ' αυτά που κάποτε γέμιζαν τις αίθουσες των μεταπολεμικών κινηματογράφων. Ο ήχος του κεραυνού δεν άργησε, και όσο κι αν είναι πάντα αναμενόμενος, δε σταματά ποτέ να ταράζει, να τρομάζει, να κάνει την καρδιά να χάνει χτύπους.

Η Ελπίδα κοίταξε το ρολόι της. Ίσα που μπορούσε να διακρίνει την ώρα. Κόντευε δύο μετά τα μεσάνυχτα. Σηκώθηκε από την πολυθρόνα της και πλησίασε το παράθυρο. Η αυλή του νοσοκομείου είχε ήδη γεμίσει νερά από τη δυνατή βροχή. Ξαφνικά η ακατανίκητη επιθυμία να βρεθεί κάτω από αυτή τη βροχή την πλημμύρισε, αλλά η λογική την αναχαίτισε. Τι θα έλεγαν οι νοσοκόμες της νυχτερινής βάρδιας αν έβλεπαν την προϊσταμένη να χορεύει μέσα στη βροχή σαν τον Τζιν Κέλι στη γνωστή χολιγουντιανή ταινία; Μόνο που εκείνη δεν είχε καμία διάθεση να χορέψει. Αυτό που ήθελε στην πραγματικότητα ήταν ν' αφήσει τα δάκρυά της ελεύθερα και χρειαζόταν τη βροχή για να τα καλύψει. Να μπερδευτούν δάκρυα και βροχή και να μην καταλάβει κανείς τη θλίψη της.

Απόψε είχε χαθεί άλλη μια μάχη για την ιατρική. Αυτό το τέρας με τα πολλά κεφάλια που λεγόταν καρκίνος είχε αρπάξει άλλο ένα θύμα του κι εκείνη στεκόταν κι αντίκριζε ένα τριαντάχρονο παλικάρι να φεύγει, ανίκανη να σταματήσει το χαμό του. Μήνες τώρα παρακολουθούσε την άνιση μάχη του με ακτινοβολίες, χημειοθεραπείες, χειρουργεία. Πριν από μια ώρα είχε δει και την ήττα του. Από τα μάτια της πέρασε η εικόνα του. Δίπλα του η μάνα να κλαίει και στο διάδρομο οι συγγενείς να στέκονται ασάλευτοι, λες κι οι κεραυνοί που έπε-

φταν έξω είχαν στοχεύσει και πετύχει και τους ίδιους. Όταν χάνεις ένα παιδί, όταν ανατρέπεται η φυσική νομοτέλεια που θέλει τους γονείς να φεύγουν πριν από τα παιδιά τους, πόσα δάκρυα μπορούν να παράγουν δυο απλοί δακρυγόνοι αδένες; Πολύ λίγα... Και τότε έρχεται η καρδιά να καλύψει τη διαφορά. Φορτωμένη τέτοιες ώρες με εκατοντάδες αιμοφόρα αγγεία, έτοιμα να παράγουν το άλικο υγρό τους, αιμορραγεί... σπαράζει...

Τσάκισε το μισοκαπνισμένο τσιγάρο της στο τασάκι και άνοιξε το παράθυρο. Όρμησε μέσα ο παγωμένος αέρας ανακατεμένος με στάλες βροχής. Γέμισε τους πνεύμονες με οξυγόνο εξοστρακίζοντας τη νικοτίνη που φορτώθηκαν πριν από λίγο. Ήταν αδύνατο να συνηθίσει τούτη τη δουλειά. Ήταν αδιανόητο να συνθηκολογήσει με το θάνατο. Τρία χρόνια προϊσταμένη στο διάσημο *Αντικαρκινικό Κέντρο*, το τελειότερο της Ευρώπης, με τον καλύτερο ιατρικό εξοπλισμό, με το πλέον επίλεκτο έμπυχο δυναμικό, με δική του μονάδα έρευνας για την καταπολέμηση του καρκίνου. Και λοιπόν; Έσωξαν δεκάδες, αλλά αυτό που πονούσε ήταν σαν χανόταν έστω κι ένας. Όπως απόψε... Και τι ειρωνεία! Είχε προτίμηση, ο άτιμος, στα νιάτα! Αφάνιζε τον οργανισμό ύπουλα και όταν το θύμα του το καταλάβαινε, συνήθως ήταν πια αργά...

Σκληρό φως απλώθηκε βίαια στο χώρο και της πόνεσε τα μάτια. Τα έκλεισε για λίγο και όταν τα άνοιξε ξανά, αντίκρισε τον εισβολέα. Ήταν γιατρός. Ο καθηγητής Ανέστης Καλιβωκάς, από τους κορυφαίους του *Κέντρου* και μέτοχος από τους πιο σημαντικούς. Ξαφνιάστηκε που τον είδε.

«Γιατρέ! Τι κάνετε εδώ τέτοια ώρα;»

«Παρουσιάστηκε κάποια επιπλοκή σ' έναν ασθενή, αλλά ευτυχώς πήγαν όλα καλά... Εσύ, Ελπίδα, τι κάνεις εδώ;»

«Είμαι νυχτερινή βάρδια».

«Εννοώ τι κάνεις μόνη σου στα μαύρα σκοτάδια, μπροστά σ' ένα ανοιχτό παράθυρο, ενώ έξω χαλάει ο Θεός τον κόσμο!»

«Και μέσα το ίδιο κάνει...»

Έκλεισε το παράθυρο και κάθισε στο γραφείο της. Ο Καλιβωκάς τη μιμήθηκε: έκλεισε πίσω του την πόρτα και κάθισε απέναντί της. Έριξε μια εύγλωττη ματιά στο τασάκι με το μισοκαπνισμένο τσιγάρο.

«Πάλι καπνίζεις εδώ μέσα;» τη ρώτησε μαλακά.

«Γιατρέ, αν μου κάνετε και απόψε παρατήρηση, μπορείτε να δεχτείτε την παραίτησή μου! Είμαι στα όριά μου!»

Την κοίταξε. «Ηρέμησε, Ελπίδα. Καταλαβαίνω. Έμαθα τι έγινε στο 408. Τον χάσαμε...»

«Ήταν μόλις τριάντα χρόνων, γιατρέ».

«Ήταν όμως και στο τελευταίο στάδιο, το ήξερες. Και οι γονείς του το ήξεραν. Προσπαθήσαμε... Κάναμε ό,τι ήταν ανθρωπίνως δυνατόν».

«Και δεν τα καταφέραμε. Δεν είναι η πρώτη φορά και δυστυχώς δε θα είναι και η τελευταία».

«Ελπίδα, μην υποτιμάς τη δουλειά που γίνεται εδώ μέσα. Έχουμε σώσει πολλούς και όσο η επιστήμη προχωράει, θα σώζουμε όλο και περισσότερους!»

«Αυτοί που χάνουμε, όμως... Είναι τραγικό, γιατρέ. Δε νομίζω ότι θα συνηθίσω ποτέ. Ίσως έκανα λάθος που ήρθα εδώ, ίσως έκανα λάθος επιλογή δουλειάς. Όταν έγινα νοσοκόμα, νόμιζα πως θα βοηθούσα τους ανθρώπους...»

«Και τους βοηθάς».

«Δεν έχω κανέναν όμως να βοηθήσει εμένα».

«Λοιπόν, με ξάφνιασες απόψε...»

«Γιατί; Επειδή δεν αντέχω ν' αντικρίζω κατάματα το θάνατο;»

«Όχι, όχι γι' αυτό. Άλλωστε, τον ήλιο και το θάνατο ποτέ δεν μπορούμε να τους αντικρίσουμε κατάματα εμείς, οι άνθρωποι. Άλλο με ξαφνιάζει σ' εσένα... Δείχνεις τόσο δυνατή πάντα, τόσο έτοιμη για όλα. Ποτέ πριν δεν έτυχε να σε δω να χάνεις την ψυχραιμία σου».

«Και νομίζατε πως μπόρεσα να συμφιλιωθώ με αυτή την καταραμένη αρρώστια; Απόψε, σ' εκείνο το δωμάτιο χάθηκε ένας νέος άνθρωπος. Δεν πρόλαβε να ζήσει, δεν πρόλαβε ν' αγαπήσει, δεν είχε καν μια ευκαιρία! Τον είδα να λιώνει μέρα με τη μέρα, όταν εμείς παλεύαμε με όλα αυτά τα σύγχρονα μέσα, που υποτίθεται ότι έχουμε, και χάναμε γιατρέ! Έφευγε μέσα από τα χέρια μας! Γλιστρούσε σαν άμμος μέσα από μισάνοιχτα δάχτυλα! Τι κι αν τον κόψαμε, αν τον τρυπήσαμε δεκάδες φορές, αν βομβαρδίσαμε κάθε κύτταρό του; Ο καρκίνος ήταν πιο δυνατός! Μας κοιτούσε και είμαι σίγουρη πως γελούσε με το θράσος του σίγουρου νικητή! Εκείνος θα νικούσε στο τέλος και το ήξερε! Έφτασε να μας κοροϊδέψει! Κάποιες φορές νομίζαμε ότι είχαμε νικήσει, αλλά εκείνος απλώς συγκέντρωνε δυνάμεις για τη νέα επίθεση! Τόσες μεταστάσεις! Πώς χώρεσε τόση αρρώστια σ' ένα κορμί που είχε μείνει σαράντα κιλά; Όχι! Δε θα συνηθίσω ποτέ! Πάντα θα θυμώνω γι' αυτή τη μεγάλη αδικία της απώλειας!»

Σώπασε λαχανιασμένη. Ζήτησε συγγνώμη από το γιατρό για το ξέσπασμά της. Έξω η βροχή δυνάμωνε. Τώρα χτυπούσε μανιασμένη τα τζάμια, θυμωμένη που δεν μπορούσε ν' αγγίξει εκείνους τους δύο που, αμέτοχοι στην οργή της, συζητούσαν κι έδειχναν ν' αδιαφορούν για το μεγαλείο της.

Ο γιατρός σηκώθηκε. Πλησίασε την Ελπίδα και την άγγιξε στον ώμο. «Δεν είναι κακό να ξεσπάς, προϊσταμένη. Είσαι άνθρωπος και ποτέ κανένας άνθρωπος δε

συμφιλιώθηκε με την αρρώστια και το θάνατο. Σου θυμίζω, όμως, αυτό που είπε κάποτε ο Πλούταρχος: *Δεν πρέπει να κλαίμε για το δυστύχημα του θανάτου που μας συμβαίνει. Οι Θεοί έχουν το δικαίωμα να πάρουν πίσω ό,τι μας χάρισαν*».

Έφυγε από το νοσοκομείο την ώρα που χάραιζε. Η βάρδια της είχε τελειώσει χωρίς άλλα απρόοπτα. Η βροχή είχε σταματήσει. Μπήκε στο αυτοκίνητο, άναψε τσιγάρο και έβαλε μπροστά αμέσως μετά την τελευταία ρουφηξιά. Δε βιαζόταν να γυρίσει σπίτι της. Κανένας δεν την περίμενε. Το μικρό δωάρι στους Αμπελόκηπους ήταν άδειο από δική της επιλογή. Δεκαοκτώ χρόνων παντρεύτηκε και στα είκοσι ένα της ήταν κιόλας χωρισμένη. Δεκατέσσερα χρόνια τώρα, δεν είχε μετανιώσει που έστειλε τον άντρα της στους γονείς του ως... εντελώς ακατάλληλο.

Ο Διονύσης ήταν είκοσι εννιά χρόνων όταν παντρεύτηκαν. Τότε τη γοήτευσε το ότι την είχε προσέξει ένας άντρας ώριμος και οικονομικά ανεξάρτητος, που την πήγαινε σε ακριβά ρέστοραν αντί στην καφετέρια της γειτονιάς για μια κόκα κόλα κι ένα τσιγάρο κλεμμένο από τη μαμά ή τον μπαμπά. Είχε κατάσταση ηλεκτρικών ειδών στη Θεσσαλονίκη. Εκεί έμενε κι εκείνη τότε με τους γονείς της. Μόλις είχε τελειώσει το σχολείο και ήθελε ν' αγοράσει ένα ραδιοκασετόφωνο. Έτσι τον γνώρισε. Σύντομη η γνωριμία, άμεση η επισημοποίηση. Η Θεσσαλονίκη ήταν μικρή και τα νέα μαθεύτηκαν γρήγορα. Όχι ότι ποτέ κρύφτηκαν και ιδιαιτέρως! Ήρθε λοιπόν στους γονείς της. Πέταξαν εκείνοι από τη χαρά τους για το κελεπούρι που είχε «τυλίξει» η κόρη τους.

Ο γάμος έγινε με μεγάλη λαμπρότητα. Όταν τους ανακοίνωσε ότι παράλληλα με τις συζυγικές της υπο-

χρεώσεις σκοπεύει να φοιτήσει στη σχολή στην οποία είχε περάσει για να γίνει νοσοκόμα, τους κακοφάνηκε· σε όλους. Με το ζόρι και με απειλές κατάφερε να φοιτήσει και να πάρει το δίπλωμά της. Ευτυχώς! Κανένας δεν καταλάβαινε, βέβαια, τι τις ήθελε τις σπουδές, παντρεμένη γυναίκα. Λες και η ζωή σταματάει για έναν άνθρωπο μόλις παντρευτεί, επειδή είχε την ατυχία να γεννηθεί γυναίκα. Λες και τα όποια όνειρά της, αφού ήταν γένους θηλυκού, είχε υποχρέωση να τα διαγράψει οριστικά.

Ο Διονύσης αποδείχτηκε τόσο λίγος. Το κατάλαβε σχεδόν αμέσως μετά το γάμο τους. Ένα ανθρώπακι χωρίς πρωτοβουλίες, χωρίς νεύρο· τόσο μαλθακός. Βαρέθηκε να τον ανέχεται ακόμη και ο καναπές τους. Σιχάθηκε να τον έχει ξαπλωμένο επάνω του, με την εφημερίδα στο ένα του χέρι και το τηλεκοντρόλ της τηλεόρασης στο άλλο. Η αδιαφορία του έφτανε να είναι εγκληματική. Αδιαφορία για όλα, εκτός από εκείνα που τον αφορούσαν. Μόλις την παντρεύτηκε, την άφησε στην ησυχία της αλλά και σε μια μοναξιά που έμοιαζε καταδίκη. Κάθε Παρασκευή όμως ζωντάνευε. Εξαφανιζόταν με την παρέα του για το αγαπημένο του κυνήγι. Γύριζε την Κυριακή, παραδίδοντάς της πτώματα πουλιών που η όψη τους και μόνο της ανακάτευε το στομάχι. Τη Δευτέρα το πρωί, κι εκείνη με τη σειρά της τα παρέδιδε στη μητέρα της, με την εντολή να τα ξαναδεί πια μαγειρεμένα όπως άρεσαν στον Διονύση, πράγμα που η μητέρα της έκανε με μεγάλη χαρά. Τέτοια αδυναμία από πεθερά σε γαμπρό καταντούσε σκάνδαλο! Εκείνη, βέβαια, ούτε που άγγιζε το μαγειρεμένο θήραμα. Απέφευγε ακόμη και να κοιτάζει τον άντρα της που μασουλούσε ευχαριστημένος το αποτέλεσμα των κόπων του. Εκείνη έτρωγε αυγά τηγανητά.

Τρία χρόνια έζησε έτσι· μονότονα, πληκτικά και αδιά-

φορα. Δε μετάνιωσε που δεν έκανε παιδί μαζί του. Είχε πάντα να φοβάται την κληρονομικότητα. Θα είχε τύψεις αν έδινε στην κοινωνία ένα αντίγραφο του Διονύση. Εξάλλου είχε πάντα την υποψία ότι δεν ήταν ο τύπος της γυναίκας-μαμάς. Δε λιγωνόταν όταν έβλεπε μωρά, ούτε χαμογελούσε σε όλα τα παιδάκια. Μάλλον την εκνεύριζαν και τ' απέφευγε.

Όταν ανακοίνωσε στους γονείς της πως θα χωρίσει, είχε τη βεβαιότητα ότι τους είχε πυροβολήσει κατάστηθα. Έμειναν άλαλοι, ώστε χρειάστηκε ύστερ' από ώρα να τους ρωτήσει αν άκουσαν τι είχε πει. Το μυαλό τους αρνιόταν να δεχτεί ό,τι είχαν ακούσει. Οι λόγοι τούς φάνηκαν γελοίοι. Ίσως και να ήταν. Δε χωρίζεις έναν άντρα καλοφτιαγμένο και οικονομικά τακτοποιημένο, έναν άντρα που δε σε απατά, που σε φροντίζει, που σου δίνει όσα λεφτά θέλεις, γιατί «δε σου λέει τίποτα πια». Την κοίταξαν σαν να είχαν να κάνουν με τρελή. Όταν ολοκλήρωσε το «κακό» λέγοντάς τους ότι θα έφευγε από τη Θεσσαλονίκη με προορισμό την Αθήνα, για να δουλέψει και να ζήσει μόνη της, απειλήθηκε εγκεφαλικά, αλλά η ανυποχώρητη στάση της τους βεβαίωσε ότι άδικα θα προχωρούσαν σε κάτι τόσο δραστικό. Η μοναχοκόρη τους είχε πάρει τις αποφάσεις της και δεν έβλεπαν τρόπο να της αλλάξουν τα μυαλά.

Αυτός που πραγματικά κινδύνεψε, σε σημείο που να μην ξέρει αν έπρεπε να τον λυπηθεί ή να γελάσει, ήταν ο ίδιος ο Διονύσης.

«Φεύγεις; Γιατί φεύγεις; Και πού πας; Πότε θα γυρίσεις;»

Οι ερωτήσεις έδειχναν να μην έχουν τέλος. Είχε αναψοκοκκινίσει ενώ η μύτη του παρήμενε περιέργα και γελοία κάτασπρη.

Η Ελπίδα τον είχε σταματήσει μ' ένα νεύμα. «Διονύ-

ση, σταμάτα και ηρέμησε! Θα σου τα ξαναπώ. Φεύγω για την Αθήνα, όπου σκοπεύω να εγκατασταθώ μόνιμα. Θα εκμεταλλευτώ το πτυχίο μου και θα δουλέψω σαν νοσοκόμα! Με κατάλαβες μέχρι εδώ;»

«Κι εγώ;»

«Εσύ φαντάζομαι ότι μετά το διαζύγιο...»

«Ποιο διαζύγιο; Ποιος μίλησε για διαζύγιο;»

«Εγώ, Διονύση! Αυτό εννοώ όταν λέω ότι θα φύγω! Χωρίζουμε! Θέλω διαζύγιο λοιπόν!»

«Γιατί; Θα ξαναπαντρευτείς;»

«Αυτό δεν το ξέρω ακόμη! Πάντως, όπως και να έχει, θέλω να τελειώσουμε και τυπικά και ουσιαστικά εμείς οι δύο!»

«Κι αν αρνηθώ;»

«Δεν έχει και τόση σημασία. Ύστερα από κάποια χρόνια, θα βγει από μόνο του. Είμαι αποφασισμένη, Διονύση...»

«Και τι θα πει ο κόσμος;»

«Είναι το τελευταίο που με απασχολεί αυτή τη στιγμή!»

«Και οι γονείς σου; Οι γονείς μου;»

«Οι δικοί μου το έμαθαν και προσπαθούν να συνέλθουν, πράγμα που τους εύχομαι για το καλό τους! Όσο για τους δικούς σου, φαντάζομαι ότι θα τα καταφέρουν πιο εύκολα, μια και θα έχουν πάλι το γιο τους στο σπίτι, πράγμα που το ήθελαν αν θυμάσαι από την αρχή!»

«Μα γιατί το κάνεις αυτό; Τι θέλεις να πετύχεις;»

«Τη σωτηρία ψυχής και σώματος!»

«Δε σε καταλαβαίνω...»

«Δεν περίμενα να με καταλάβεις. Άλλωστε δεν είναι και η πρώτη φορά.»

«Μα, μέχρι στιγμής, δε μου έχεις πει ούτε ένα σοβαρό λόγο για τον οποίο θέλεις να χωρίσουμε! Τι σου έκανα;»

«Τίποτε απολύτως και αυτό είναι το πρόβλημα. Άκουσε, Διονύση, δεν ταιριάζουμε. Θα πρέπει να το έχεις δει κι εσύ».

«Εγώ δεν έχω δει τίποτα!»

«Τότε είσαι τυφλός! Ποτέ δεν υπήρξε τίποτα κοινό ανάμεσά μας».

Μπήκε στο σκοτεινό της διαμέρισμα. Είχε μόλις ξημερώσει, αλλά το ανύπαρκτο ηλιόφως προμηνούσε άλλη μια μουντή μέρα.

«Αι στο δαίμονα! Λονδίνο καταντήσαμε πια!» μουρμούρισε και άναψε το φως.

Το άρωμα του ελληνικού καφέ γέμισε τη μικρή κουζίνα της. Κάθισε στο τραπέζι, ρούφηξε λαίμαργα την πρώτη γουλιά και άναψε τσιγάρο. Δε νύσταζε καθόλου. Η ένταση της προηγούμενης νύχτας δεν είχε ακόμη υποχωρήσει. Ευτυχώς, σήμερα είχε ρεπό. Είχε ανάγκη από απόλυτη ηρεμία. Το σπίτι της, όμως, δεν ήταν ό,τι ακριβώς χρειαζόταν. Την έπνιγε. Έπρεπε να κάνει και κάποια ψώνια. Τα ντουλάπια και το ψυγείο της μαράζωναν στην ερημιά τους. Θα ερχόταν η ώρα που θα έπρεπε και να φάει και τότε θα δήλωναν την... κενότητά τους. Το κινητό της τηλέφωνο ήταν το τελευταίο που ήθελε να ακούσει. Η αναγνώριση κλήσεων ήταν σαφέστατη: η μητέρα της από τη Θεσσαλονίκη.

«Έλα, μαμά...»

«Καλημέρα! Πού είσαι εσύ;»

«Σπίτι μου! Μόλις τέλειωσα τη βάρδιά μου. Ήμουν νυχτερινή».

«Τι κάνεις; Το ξέρεις ότι όλο εγώ σε παίρνω; Γιατί δε μου τηλεφωνείς ποτέ;»

«Γιατί όποτε σου τηλεφωνώ, αντί να μου πεις τα νέα σας, μου λες τα νέα όλης της Θεσσαλονίκης!»

«Μα δε σε νοιάζει τι κάνουν οι φίλοι μας, οι συγγενείς μας;»

«Καθόλου! Τι κάνει ο μπαμπάς;»

«Καλά είναι. Αλλά ξέρεις...»

«Τι έγινε πάλι;»

«Να... συγχύστηκε λίγο. Μ' αυτά που μάθαμε, δηλαδή».

«Τι μάθατε; Άσε, μη μου πεις! Κατάλαβα! Ο Διονύσης!»

«Ακριβώς! Η γυναίκα του έκανε και τέταρτο παιδί!»

«Μπράβο! Να τα εκατοστήσουν! Και με πήρες ακόμη δεν ξημέρωσε, ακόμη δεν πρόλαβα να πιω τον καφέ μου να συνέλθω, για να με βεβαιώσεις γι' άλλη μια φορά ότι ο πρώην σύζυγός μου παντρεύτηκε μια κουνέλα, που κάθε δύο χρόνια αμολάει κι ένα παιδί; Σοβαρέψου λίγο, μαμά!»

«Πρώτα απ' όλα δεν ήξερα ότι δούλευες όλη νύχτα! Κι έπειτα, σκέψου λίγο και τη θέση μας!»

«Ποια θέση σας, ρε μάνα; Τι δουλειά έχετε εσείς με τον πρώην άντρα μου;»

«Μα δεν μπορούμε να μη σκεφτόμαστε ότι, αν δεν τα τίναζες όλα στον αέρα, χωρίς λόγο, τώρα μπορεί αυτά τα παιδιά να ήταν εγγόνια μας!»

«Μόνο αν δεν ήσασταν δικοί μου γονείς, αλλά δικοί της!»

«Σου έδωσα ποτέ εγώ την εντύπωση ότι μοναδικό μου όνειρο και ελπίδα είναι να κάνω τέσσερα παιδιά; Επιτέλους, πάνε δεκατέσσερα χρόνια που χώρισα! Πόσα πρέπει να περάσουν για να το πάρετε απόφαση; Ο Διονύσης δε σας είναι τίποτα και όσο για μένα, πολύ κακώς ήταν ό,τι μου ήταν, και υπήρξα πολύ έξυπνη που το κατάλαβα εγκαίρως και τον έστειλα στη μανούλα του! Μ' έσκασες πια!»

«Μα, βρε κοριτσάκι μου, κι εμείς σκασμένοι είμαστε! Γιατί δεν ξαναπαντρεύεσαι να κάνεις και κανένα παιδάκι; Νέα είσαι ακόμη!»

«Γι' αυτό δεν παντρεύομαι! Για να παραμείνω νέα! Άσε με, ρε μάνα, πρωί πρωί! Δεν είχες άλλη δουλειά να κάνεις και βρήκες εμένα να ζαλίζεις; Έλεος πια!»

Έκλεισε εξάλλη το τηλέφωνο, όπως κάθε φορά που μιλούσε με τη μητέρα της. Πώς μπορεί ένα παιδί να μην έχει τίποτα κοινό με τους ίδιους του τους γονείς; Κανένα κύτταρό τους δεν πέρασε σ' εκείνη, κόντρα σε όλους τους νόμους της κληρονομικότητας; Τέλειωσε τον καφέ της και μπήκε να κάνει ένα μπάνιο. Κοιτάχτηκε στον καθρέφτη της. Δεν ήταν κι άσχημη, ούτε έδειχνε τα τριάντα πέντε της χρόνια. Λεπτή, ίσως λίγο κοντή, με πυκνά κοντοκομμένα μαλλιά που τον τελευταίο χρόνο είχε μετατρέψει με τη βοήθεια του χρωμοσαμπουάν σε κοκκινοκάστανα. Παράτησε το είδωλό της και μπήκε κάτω απ' το ζεστό νερό. Το άφησε να τρέξει με δύναμη επάνω της. Ευχόταν να παρασύρει όλο το βάρος που είχε αφήσει στους ώμους της η χθεσινοβραδινή συνάντηση με το θεό του Κάτω Κόσμου... Άδης ή Πλούτωνας... Έτσι τους τον έμαθαν στο σχολείο όταν ήταν μικρή.

Ούτε το νερό κατάφερε τίποτα. Βγήκε απογοητευμένη από το μπάνιο, τυλιγμένη στο αγαπημένο της μπλε μπουρνούζι. Έφτιαξε κι άλλο καφέ. Τώρα χτυπούσε η πόρτα. Δε θα την άφηναν ν' απολαύσει σήμερα καφεΐνη! Άνοιξε και όταν είδε μπροστά της τον Λευτέρη, έκανε μεταβολή και ξαναγύρισε στην κουζίνα. Αυτόν τον είχε ξεχάσει εντελώς, όχι ότι ήταν δύσκολο κάτι τέτοιο. Είχε μια απελπιστική ομοιότητα με τον Διονύση. Άχρωμος και άοσμος, ένα απλό διάλειμμα σε μια μοναχική περίοδο μιας πάντα μοναχικής διαδρομής. Μόνο που το διάλειμμα έπρεπε να τελειώσει, γιατί είχε γίνει

πιο κουραστικό από την ίδια τη μονοτονία της μοναξιάς της. Εξάλλου, ήταν άδικο να τον κρατάει σε μια σχέση που το μέλλον της ήταν το τέλος, όπως και να έρχονταν τα πράγματα. Κάθισε μπροστά στον καφέ της και άναψε τσιγάρο. Ο Λευτέρης μπήκε στην κουζίνα και την κοίταξε παραπονεμένος. Αυτό το ύφος του κουταβιού, που κάποιος απρόσεκτος του πάτησε την ουρά, την εκνεύριζε αφόρητα.

«Τι είδους υποδοχή ήταν αυτή; Έχεις να με δεις δύο μέρες, έρχομαι να σε δω προτού πάω στη δουλειά κι εσύ...»

«Εγώ δεν έχω κέφι!»

«Γιατί; Τι έγινε πάλι;» έκανε και την κοίταξε. «Άσε, κατάλαβα! Πάλι κάποιος σας έμεινε στα χέρια!»

Τον κοίταξε ανέκφραστη. Για άνθρωπο που γκρίνιαζε με το παραμικρό, ήταν εξαιρετικά αναισθητός. Δεν ήταν η πρώτη φορά που την ξάφνιαζε δυσάρεστα με τις απόψεις του για τη δουλειά της. Μια φορά, μάλιστα, είχαν καβγαδίσει άσχημα.

«Εγώ απορώ τι κάνετε εκεί μέσα!» της είχε πει. «Αφού το ξέρετε ότι όλοι αυτοί θα πεθάνουν! Για ποιο λόγο αγωνίζεστε;»

«Τι λες, ρε Λευτέρη; Και τι να κάνουμε, δηλαδή; Να τους εκτελέσουμε; Να τους στήσουμε στα πέντε μέτρα γιατί έχουν καρκίνο; Ή μήπως προτιμάς να τους κάνουμε μια ένεση, να κοιμηθούν και να μην ξυπνήσουν ποτέ ξανά;»

«Δε λέω αυτό, αλλά όπως και να το κάνεις, ξοφλημένοι είναι!»

«Ξοφλημένοι!...»

Είχε αισθανθεί φρίκη. Ίσως τότε να είχε καταλάβει ότι δεν υπήρχε περίπτωση να ζήσει μ' έναν τέτοιο άνθρωπο και άδικα άφηγε να συνεχίζεται μια ιστορία κα-

ταδικασμένη. Δεν είχε προσπαθήσει να συνεχίσει τη συζήτηση ούτε να του αλλάξει απόψεις. Απλά, αυτός ήταν ο Λευτέρης. Έτρεμε τις αρρώστιες, με το πιο αθώο βηχαλάκι ένιωθε πανικό, ο πυρετός μπορούσε να τον φτάσει στην υστερία, αλλά η δουλειά της του προκαλούσε αποτροπιασμό. Αδιαφορούσε πλήρως για τους ασθενείς στο Κέντρο. Ακόμη και όταν του έλεγε λάμποντας από χαρά ότι κάποιος είχε βγει θεραπευμένος, πως είχαν νικήσει το θηρίο, εκείνος κουνούσε με συγκατάβαση το κεφάλι λες και είχε απέναντί του ένα παιδί που ματαιοπονούσε, ελπίζοντας πως το καινούργιο του παιχνίδι θα ήταν καλύτερο από το προηγούμενο που είχε σπάσει.

Έτσι και τώρα. Κάθισε απέναντί της με άνεση και την κοίταξε με... ανοχή.

«Λοιπόν; Έχω δίκιο; Αυτό έγινε; Χάσατε κανέναν πάλι;» τη ρώτησε.

«Ναι».

«Ωραία, και γιατί χαλάς το κέφι σου; Αυτή είναι η δουλειά σου!»

«Λευτέρη, σου θυμίζω ότι είμαι νοσοκόμα και όχι νεκροθάφτης! Ο θάνατος δεν είναι η δουλειά μου! Δεν τον αντέχω!»

«Τότε, διάλεξες λάθος επάγγελμα!»

«Το έχω πει κι εγώ αυτό».

Τώρα της χαμογελούσε, σαν να μην είχε προηγηθεί η δυσάρεστη συζήτηση. Έτσι ήταν ο Λευτέρης. Προτιμούσε να κάνει σαν να μην υπάρχει ό,τι τον δυσάρεστουσε, ό,τι του χαλούσε το κέφι. «Τι σχέδια έχεις γι' απόψε;» ρώτησε.

«Γι' απόψε;»

«Ναι! Πού θα πάμε, εννοώ! Κινηματογράφο, μπαράκι ή μήπως προτιμάς να μείνουμε σπίτι;»

«Εγώ λέω να μείνω σπίτι».

«Ωραία! Πίτσα τότε ή μήπως κινέζικο;»

«Το σιχαίνομαι το κινέζικο!»

«Σωστά! Τότε πίτσα!»

«Ούτε η πίτσα μ' αρέσει!»

«Καλά, καλά! Όταν έρθει η ώρα να φάμε, αποφασίζουμε! Πάω τώρα στη δουλειά γιατί άργησα!»

Τη φίλησε στα μαλλιά κι έκανε να φύγει.

«Μια στιγμή!» τον σταμάτησε. Τον κάρφωσε στα μάτια. «Όταν είπα ότι θα μείνω σπίτι, εννοούσα ότι θα είμαι εγώ... και ο εαυτός μου».

«Δεν καταλαβαίνω! Κι εγώ;»

«Εσύ, από δω και πέρα, είσαι ελεύθερος να κάνεις ό,τι θέλεις, φτάνει τα σχέδιά σου να μην περιλαμβάνουν εμένα!»

«Μα τι λες τώρα;»

«Λέω ότι τελειώσαμε...»

«Μα γιατί;»

«Γιατί ό,τι κι αν ήταν αυτό που μας έφερε κοντά, εμένα, προσωπικά, μου τελείωσε».

«Έτσι ξαφνικά;»

«Ξαφνικά».

«Μα τι έκανα; Κάτι θα έκανα!»

«Λευτέρη, μην το ψάχνεις παραπάνω, δε θα βγει πουθενά. Εξάλλου, δε φαντάζομαι να πιστεψες ότι θα ήταν για πάντα!»

«Νόμιζα ότι τα πηγαίναμε καλά. Νόμιζα ότι... δηλαδή φανταζόμουν ότι είχαμε μέλλον εμείς οι δύο».

«Τότε έχεις μεγάλη φαντασία!»

«Ελπίδα, αν έκανα κάτι, οφείλεις να μου το πεις! Να το συζητήσουμε, να βρούμε μια λύση! Δεν μπορεί έτσι, στα καλά καθούμενα, να μου ζητάς να χωρίσουμε!»

«Και πώς έπρεπε να το κάνω, δηλαδή; Όταν αυτό

που σ' έφερε κοντά σε κάποιον δεν υπάρχει πια, τι πρέπει να κάνεις;»

«Μα... πώς; Δηλαδή...;»

«Λευτέρη, μην το πιέξεις! Ίσως να μη φταις εσύ! Ίσως να φταίω εγώ! Σημασία έχει πως δεν μπορώ άλλο μαζί σου!»

«Δεν ξέρω τι να πω!»

«Ένας απλός αποχαιρετισμός είναι αρκετός. Γεια σου, Λευτέρη, και καλή τύχη!»

Έφυγε... Καμιά αίσθηση απώλειας, κανένα κενό, καμιά λύπη. Σαν να μην πέρασε από τη ζωή της. Έτσι ήταν πάντα με όλους. Όσο κι αν έψαχνε μέσα της, κανένας δεν την άγγιξε ποτέ στην ψυχή. Με κανένα ανθρώπινο πλάσμα δεν αισθάνθηκε ποτέ άρρηκτα δεμένη. Ποια συναισθηματική... δυσλειτουργία την εμπόδιζε να νιώσει κάτι πιο βαθύ; Να αισθανθεί ότι μπορούσε να ζήσει χωρίς την παρουσία οποιουδήποτε στη ζωή της; Ως πότε θα ήταν έτσι; Είχε κλείσει τα τριάντα πέντε. Η τρυφερή ηλικία, αυτή που η ρομαντική καρδιά έχει τον πρώτο λόγο και είναι έτοιμη να παραδοθεί σ' έναν άγνωστο έρωτα, είχε περάσει προ πολλού για κείνη, χωρίς κανένα σημάδι, χωρίς κανένα συνταρακτικό έρωτα. Τι μπορούσε να ελπίζει για τα χρόνια που θα έρχονταν; Ήταν χρόνια ωριμότητας, χρόνια που μιλούσε πρώτα η λογική, αφήνοντας την καρδιά πίσω να την ακολουθεί. Αν δεν είχε καταφέρει κανείς ως τώρα να τη συνεπάρει, ήταν μάταιο να ελπίζει για το μέλλον.

Ανάμεσα στους γκριζοδιάφανους καπνούς του τσιγάρου που καιγόταν ακάπνιστο στο τασάκι, γύρισε πίσω. Έψαξε τη ζωή της. Ούτε φίλος, ούτε φίλη δίπλα της, ποτέ. Μια μοναχική πορεία, μια διαδρομή χωρίς τη συναισθηματική κάλυψη της φιλίας για τις δύσκολες ώρες. Μόνη της. Ούτε στην εφηβεία κρυφογέλασε με κανένα

κορίτσι, δεν αντάλλαξε μυστικά, δεν ξεχάστηκε στο τηλέφωνο μιλώντας με τις ώρες, φέρνοντας σε απόγνωση τους γονείς της για την κατάληψη της συσκευής. Πάντα μόνη, πάντα διαφορετική, κοινωνική πολύ, αλλά όχι στενές σχέσεις. Το περίεργο ήταν ότι δεν της έλειψαν ποτέ όλα αυτά. Τ' άκουγε και χαμογελούσε με συγκατάβαση. Αν τα ήθελε θα τα είχε. Δεν ήθελε.

Τ' αγόρια της ηλικίας της την άφηναν επίσης αδιάφορη. Οι ερωτικοί πειραματισμοί της εφηβείας της προκαλούσαν απέχθεια. Άκουγε τ' άλλα κορίτσια να μιλούν για... στριμώγματα σε τουαλέτες, σε δασάκια και άλση, για φιλιά υγρά και φιλήδονα, για χαϊδέματα σε κρυφά και απόκρυφα μέρη και ένιωθε ότι δεν ήταν για κείνη όλα αυτά. Έτσι ενέδωσε στον Διονύση. Έτσι βρέθηκε παντρεμένη, να «απολαμβάνει» νόμιμα έναν αδιάφορο έρωτα. Έναν έρωτα που έμοιαζε με βάλτο από τη ρουτίνα, την ώρα που οι συνομήλικές της βουτούσαν σε δυνατά ρεύματα ορμητικών ποταμών. Όταν πολύ αργότερα, χωρισμένη πια, βούτηξε κι εκείνη σε παρόμοια νερά, κατάλαβε πόσο βαθιά κοιμόταν τόσα χρόνια, κατάλαβε πως αυτό που λένε «συζυγικό καθήκον» ήταν ακριβώς αυτό: καθήκον. Ο έρωτας ήταν άλλη ιστορία· διαφορετική και πολύ πιο ενδιαφέρουσα. Μαζί με τη γνώση, όμως, ήρθε και η συνειδητοποίηση μιας άλλης αλήθειας, δικής της. Έπαιρνε ό,τι καλύτερο είχε να της δώσει ο εκάστοτε εραστής. Το κορμί χόρταινε, η ψυχή όμως; Άδεια... Έψαχνε μανιωδώς κάθε φορά να βρει κάποιο συναίσθημα για τον άνθρωπο που είχε δίπλα της τη συγκεκριμένη χρονική στιγμή, και έβλεπε μόνο ένα κορμί, που στην ικανοποίηση της σάρκας σταματούσε και η αποστολή του.

Έξω η βροχή άρχισε πάλι να πέφτει. Η επιθυμία να περπατήσει στους δρόμους ξαναγύρισε. Τώρα δεν υπήρ-

χαν νοσοκόμες να την περάσουν για τρελή. Ντύθηκε γρήγορα, πήρε τα κλειδιά της, έριξε μια ειρωνική ματιά στην ομπρέλα δίπλα στην πόρτα και βγήκε.

Ο κεραυνός έπεσε κάπου κοντά. Τα τζάμια έτριξαν. Το πενσάκι χώθηκε στη ροδαλή σάρκα γύρω από τον αντίχειρα. Η κοπέλα που το χειριζόταν αναπήδησε δύο φορές, μία για τον κεραυνό και μία για τη ζημιά που είχε προκαλέσει στην πελάτισσα. Κοίταξε το ζωηρόχρωμο υγρό που τινάχτηκε από το πληγωμένο δάχτυλο κι έπειτα τη γυναίκα που μόρφαζε πονεμένη.

«Συγγνώμη, κυρία Μαρίνα! Τρόμαξα τόσο πολύ από τον κρότο! Δεν ξέρω τι να πω... Συγγνώμη... χίλια συγγνώμη!»

«Εντάξει, εντάξει! Δεν έγινε τίποτα σοβαρό! Εξάλλου κι εγώ τρόμαξα!»

Η κοπέλα σκούπισε το αίμα και έβαλε αντισηπτικό. Νέος μορφασμός. Το αντισηπτικό έτσουζε. Η Μαρίνα κοίταξε την άλλη κοπέλα που της περιποιόταν τα πόδια. Πρέπει να ήταν γύρω στα είκοσι πέντε, όπως κι αυτή που της λίμαρε τώρα απαλά τα μακριά νύχια της. Πρόσεξε πως οι μαύρες ρίζες πρόβαλλαν ήδη, προδίδοντας πως το όμορφο ξανθό κεφάλι της δεν ήταν... εκ γενετής. Για εκείνη κάτι τέτοιο ήταν τουλάχιστον απαράδεκτο. Μακάρισε την τύχη της που είχε γεννηθεί ξανθιά. Το μόνο που έπρεπε να φροντίζει ήταν ν' ανανεώνει τις σκουροκάστανες ανταύγειες της, πράγμα στο οποίο ήταν απόλυτα τυπική. Ήταν ήδη μια ώρα καθισμένη στην άνετη πολυθρόνα του ινστιτούτου, που παράλληλα της έκανε κι ένα ελαφρύ μασάζ στην πλάτη με παλμικές κινήσεις χάρη σε ειδικό μηχανισμό, και θα παρέμενε εκεί για τουλάχιστον άλλη μία ώρα. Σε λίγο περίμενε και

την αισθητικό για μια περιποίηση προσώπου. Ύστερα θα πήγαινε και στην πτέρυγα της περιποίησης μαλλιών για ένα χτένισμα.

Περνούσε ώρες στο ισοτιούτο *Femme Fatale* κάθε βδομάδα. Ήταν από τις καλύτερες πελάτισσες. Μανικιούρ, πεντικιούρ, μασάζ, γυμναστική, σάουνα και φυσικά δύο φορές τη βδομάδα κομμωτήριο. Το δεύτερο σπίτι της. Όπως εκείνη, δεκάδες γυναίκες τριγύριζαν στους καλαίσθητους χώρους του, προσπαθώντας να γεμίσουν ατέλειωτες, μοναχικές και χωρίς προορισμό ώρες.

Η Μαρίνα αφέθηκε στα χέρια της αισθητικού, την ώρα που ξεσπούσε η μπόρα. Θα ήθελε να μορφάσει δυσσαρεστημένη, αλλά θυμήθηκε αυτό που χρόνια τής έλεγε η μητέρα της: «Όχι μορφασμούς, χρυσούλι μου, γιατί θα γεμίσεις ρυτίδες!» Μα ήταν ανάγκη να βρέχει σήμερα που ήταν η δεξίωση του Καραθάνου; Πώς θα πήγαινε; Θα χαλούσαν τα μαλλιά της και δεν ήθελε να σκέφτεται τι θα πάθαιναν τα πανάκριβα γοβάκια της. Της ήταν αδιάφορο που ούτε μια σταγόνα δε θ' άγγιζε την πανάκριβη εμφάνισή της, όπως κάθε φορά άλλωστε. Το αυτοκίνητό της ήταν παρκαρισμένο στο υπόγειο γκαράζ του ισοτιούτου· θα έμπαινε σ' αυτό και όταν θα έβγαινε θα ήταν στο γκαράζ του σπιτιού της και θα έφτανε στο σαλόνι της με το γυάλινο ασανσέρ. Κάτι ανάλογο θα γινόταν για να φτάσει και στη δεξίωση του Καραθάνου.

Δεν ήθελε να σκέφτεται τίποτε από αυτά. Δεν της άρεσε ν' ανατρέπονται τα σχέδιά της, δεν της άρεσε η βροχή και γενικά δεν της άρεσε να της πηγαίνει κανείς κόντρα. Ούτε ο ίδιος ο καιρός. Στην τριαντάχρονη ζωή της, ήταν συνηθισμένη να θεωρεί δεδομένα όλα εκείνα για τα οποία ο περισσότερος κόσμος δίνει καθημερινό αγώνα. Η Μαρίνα όμως ανήκε στους λίγους, σ' αυτούς

που η ζωή τούς χάρισε έτοιμους τους γλυκούς καρπούς της και που ποτέ δεν είδε το σκληρό της πρόσωπο. Μοναχοπαίδι πλούσιων γονιών, η μόνη τους ασχολία ήταν να κάνουν την όμορφη κόρη τους ευτυχισμένη, ξεπερνώντας τα όρια. Δεν υπήρχε τίποτε ακατόρθωτο. Δεν ακούστηκε ποτέ ένα «όχι» για εκείνη. Τα πάντα της οφείλονταν και δεν έπρεπε να κουραστεί η μονάκριβή τους.

Το μόνο για το οποίο κόπιασε ποτέ η Μαρίνα ήταν να πάρει το δίπλωμα της αγγλικής φιλολογίας. Άγνωστο γιατί και πώς. Ίσως η αιτία να ήταν εκείνος ο όμορφος συμφοιτητής της, αυτός με τις δυο βαθυπράσινες λίμνες στα μάτια. Χάρη σ' αυτόν συνέχισε, χάρη σ' αυτόν πήρε και το δίπλωμα. Της έμεινε κορνιζαρισμένο, όταν ο έρωτας τέλειωσε. Δεν της πέρασε ποτέ από το μυαλό να δουλέψει. Θα ήταν τουλάχιστον γελοίο αλλά και... άβολο. Η νεαρή κοσμική κυρία δε θα μπορούσε να παρακολουθεί τις δεξιώσεις και το πρωί να τρέχει σε κάποιο σχολείο να διδάξει. Ούτε το φροντιστήριο ήταν λύση. Τ' απογεύματα ήταν γεμάτα το ίδιο και περισσότερο. Κομμωτήρια, κάποια βόλτα στα καταστήματα ή τένις στη λέσχη... Ήταν αδύνατον!

Η αισθητικός τώρα άπλωνε τη μάσκα αργίλου στο πρόσωπό της και η Μαρίνα ήξερε πως ήταν η στιγμή που έπρεπε να παραμείνει απόλυτα ήρεμη για να μη σπάσει η μάσκα. Η βροχή έξω έεφετε ορμητική αλλά χωρίς δυνατούς κεραυνούς. Ευτυχώς, γιατί το επικίνδυνο πενσάκι βρισκόταν ακόμη στα χέρια της κοπέλας που της έφτιαχνε τα νύχια. Στα πόδια της αισθάνθηκε την ευχάριστη δροσιά της μέντας. Γνώριζε πολύ καλά τη διαδικασία. Ήταν η ειδική μάσκα ποδιών. Αυτή η στιγμή της άρεσε ιδιαίτερα. Της έφερνε ευχάριστες αναμνήσεις: εκείνο το καλοκαίρι στην Αλόνησο με τον Φίλιππο, τον όμορφο συμφοιτητή. Τους άρεσε να περπα-

τούν στην παραλία την ώρα που έδυε ο ήλιος. Τα πέλματά τους βούλιαζαν στη δροσερή άμμο της ακρογιαλιάς. Το νερό τούς χάιδευε τόσο τρυφερά τα πόδια όσο τρυφερά ήταν τα φιλιά του Φίλιππου στα χείλη της. Η γλύκα τους έμιγε με την αλμύρα που είχε απομείνει εκεί, από τις απογευματινές βουτιές τους σε μια θάλασσα σαν ψεύτικη, βγαλμένη από καρτ ποστάλ.

Ό,τι κι αν είχε συμβεί στη ζωή της μέχρι τότε, τίποτα δεν την είχε κάνει να αισθάνεται τόσο γυναίκα όσο αυτός ο έρωτας... Και είχαν συμβεί τόσα. Από τη μέρα που θυμόταν τον εαυτό της, η μητέρα της δεν είχε πάψει να της γεμίζει το κεφάλι με όλα όσα έπρεπε να ξέρει μια κοπέλα για να έχει επιτυχίες στον κύκλο τους, ώστε να αποκατασταθεί σωστά... με τον κατάλληλο. Η αλήθεια ήταν ότι η Μαρίνα υπήρξε καταπληκτική μαθήτριά. Ήξερε από πολύ μικρή πώς έπρεπε να μιλάει και τι να λέει σε κάθε περίπτωση. Κατάφερε να κοκκινίζει όταν την παίνευαν οι φίλες της μητέρας της, να κολακεύει τους κυρίους και να είναι όσο πονηρή έπρεπε με τ' αγόρια. Αν η μαύρη γρια-παραμάνια της Σκάρλετ Ο'Χάρα μπορούσε να τη δει, θα ήταν χαρούμενη που μια κοπέλα, στην άλλη άκρη του Ατλαντικού, εκατόν σαράντα χρόνια μετά, έκανε με άνεση όσα εκείνη αγωνιζόταν να μάθει στην αγαπημένη της Σκάρλετ.

Όταν όμως από καθαρή σύμπτωση μπήκε στο πανεπιστήμιο και γνώρισε τον Φίλιππο, όλα άλλαξαν. Όλα τα μαθήματα της μητέρας ξεχάστηκαν. Εκείνο, δε, το καλοκαίρι στην Αλόνησο, αναδύθηκε από τη θάλασσα μια άλλη Μαρίνα. Γύριζε μαζί του ξυπόλυτη, αδιαφορώντας για τη ζημιά που προκαλούσε στις ευαίσθητες πατούσες της, που της περιποιόταν κάθε βδομάδα από τότε που ήταν δεκαπέντε χρόνων και την έσερνε η μητέρα της στα ινσιτιούτα όπου σύχναζε και η ίδια. Παρέ-

μενε άβαφη, γιατί ο Φίλιππος τη φιλούσε παντού στο πρόσωπο κι εκείνη το κρατούσε καθαρό, ξεχνώντας την κοκεταρία της. Τα μαλλιά της τ' άφηνε ελεύθερα στο καλοκαιρινό αεράκι γιατί έτσι άρεσαν στον Φίλιππο. Όλα για εκείνον. Η πρώτη φορά που ανθρώπινο πλάσμα την είχε αγγίξει τόσο πολύ ώστε να βάλει στην άκρη την αιώνια προτεραιότητα του εαυτού της.

Τέσσερα χρόνια... τέσσερα χρόνια γεμάτα με τέτοια αγάπη ώστε κατάφεραν να ξυπνήσουν την κοιμισμένη βασιλοπούλα, που μέχρι εκείνη τη στιγμή ζούσε στον γυάλινο πύργο της· τέλεια και πανέμορφη αλλά συναισθηματικά ανάπηρη. Οι γονείς της αντιμετώπισαν στην αρχή με κατανόηση κι ύστερα με στωικότητα αυτόν το δεσμό, προτού καταλήξουν να χάσουν την ψυχραιμία τους. Η Μαρίνα δεν είχε πια διάθεση να τους ακολουθεί στις κοσμικές τους εμφανίσεις. Έτρεχε σαν σκυλάκι πίσω από αυτό τον τύπο, που υποπεύονταν ότι θα ήταν απαράδεκτος για ν' αρνείται πεισματικά να τους τον γνωρίσει, και γενικά είχε αλλάξει. Ακόμη και τα γούστα της, αυτά που με τόσο κόπο είχαν διαμορφώσει, τώρα διαφοροποιήθηκαν δραματικά. Όταν κάποια μέρα άκουσαν από το δωμάτιό της τους περίεργους ήχους ενός βαρύτατου λαϊκού τραγουδιού, η Φωτεινή, η μητέρα της, έβαλε τα κλάματα. Έχανε το παιδί της...

Η Μαρίνα, όμως, ήταν ευτυχισμένη. Το γέλιο της ακουγόταν συχνά πια, ιδιαίτερα όταν μιλούσε ατέλειωτες ώρες μαζί του στο τηλέφωνο. Ακόμη κι εξωτερικά είχε αλλάξει, έδειχνε πιο ανθρώπινη. Τα χαρακτηριστικά της όμορφης κερένιας κούκλας είχαν εξαφανιστεί.

Κι ύστερα... Ύστερα ήρθε το πτυχίο. Ο Φίλιππος θα γύριζε στην Ξάνθη, στον τόπο του. Θ' άνοιγε εκεί φροντιστήριο αγγλικών. Της ζήτησε να τον ακολουθήσει, είχε έτοιμο το σχέδιο: εκείνος θα πήγαινε φαντάρος, εκεί-

νη θα κρατούσε το φροντιστήριο ώσπου να γυρίσει. Ήθελε να παντρευτούν, ήθελε να κάνουν πολλά παιδιά.

Εκείνη δεν μπορούσε, δεν άντεχε, δεν ήξερε. Ορθώθηκε πάλι ο γυάλινος πύργος. Η βασιλοπούλα ξάπλωσε στο χρυσό της ανάκλιτρο και αποκοιμήθηκε αδιαφορώντας για τη ραγισμένη καρδιά που κρατούσε στα χέρια της. Η κοιμισμένη βασιλοπούλα έκλεισε τα μάτια στην αληθινή ζωή που είχε την ευκαιρία να ζήσει, κι έμεινε στο κάστρο της με τους δυο γονείς να παραληρούν από χαρά για την επιστροφή της άσωτης. Δεν ξύπνησε ποτέ πια. Ο Φίλιππος στην Ξάνθη παράδερνε ανάμεσα στις αναμνήσεις του, κι εκείνη στροβιλιζόταν σε μια δίνη άδειας ζωής για να γεμίσει το κενό της καρδιάς της.

Ο Νικήτας ήρθε, όταν άρχισε πάλι την ξέφρενη κοινωνική της ζωή. Ήταν ο πιο όμορφος νεαρός άντρας του κύκλου της. Ήξερε τι έπρεπε να πει και πότε. Μιλούσε δυο ξένες γλώσσες, είχε ευγένεια και αβρότητα στους τρόπους και... τίποτε άλλο. Δήλωνε ασφαλιστής για να μην πει τεμπέλης. Η καταγωγή του ήταν από τη Ζάκυνθο, απ' όπου έρχονταν και κάποια πενιχρά εισοδήματα, απομεινάρι μιας άλλης, παλιάς, καλής εποχής των προγόνων του. Ο ίδιος αντλούσε δόξα απ' αυτούς τους προγόνους, εκμεταλλευόμενος τους δεσμούς τους με ευγενείς της Ιταλίας. Έπαιζε τένις, έπαιζε γκολφ και, το κυριότερο, έπαιζε στα δάχτυλα όλες τις ώριμες κυρίες του κύκλου του, προκειμένου να εξασφαλίσει το μέλλον του με μια καλή προίκα.

Η Μαρίνα ήταν καταδικασμένη. Δεν είχε καμιά ελπίδα να ξεφύγει όταν ο Νικήτας, μαθαίνοντας την οικονομική της κατάσταση, την έβαλε στόχο. Έδωσε τον καλύτερο εαυτό του για να τη γοητεύσει. Η πληγή από τον Φίλιππο πασπαλίστηκε από τη χρυσόσκονη που σκορπούσε γύρω του ο Νικήτας· σκεπάστηκε· ξεχάστηκε. Η

κοιμισμένη βασιλοπούλα άλλαξε πλευρό και συνέχισε τον ύπνο της. Οι γονείς της της έφτιαξαν ένα νέο πύργο. Κι αν δεν ήταν γυάλινος, είχε γυάλινο ασανσέρ· μια μεζονέτα στην Πολιτεία, γεμάτη πανάκριβα έργα τέχνης, αντίκες, κρύσταλλα και ασημικά. Εγκαταστάθηκε εκεί με τον Νικήτα. Ως σύζυγος πια· επίσημος, και πλούσιος χάρη στη γυναίκα του.

Η αίσθηση της δροσιάς χάθηκε. Η μάσκα μέντας ξεπλύθηκε, μαζί σκόρπισαν και οι αναμνήσεις. Η μάσκα αργίλου βγήκε κι αυτή. Άνοιξε τα μάτια της στο σήμερα. Κοίταξε το βαθυκόκκινο βερνίκι που άπλωνε στα νύχια της η κοπέλα. Έξω η βροχή έκλαιγε για εκείνη, μια και η ίδια είχε ξεχάσει να κλαίει, όπως είχε ξεχάσει και να γελάει. Ένα αδιόρατο χαμόγελο ίσα ίσα που άγγιζε τα χείλη της. Δεν είχε άδικο. Κανένας πια δεν την έκανε να θέλει να γελάει.

«Σας αρέσουν;» τη ρώτησε για τα νύχια η κοπέλα.

«Ναι, είμαι ικανοποιημένη, μόνο που... να, θα ήθελα κάτι εξαιρετικό γι' αυτόψε».

«Αφήστε το σ' εμένα», είπε η κοπέλα και άρχισε να στολίζει τα κατακόκκινα νύχια με μικροσκοπικά στρας.

Η Μαρίνα φάνηκε ικανοποιημένη και αφέθηκε στην αισθητικό που άπλωνε μια ενυδατική κρέμα στο πρόσωπό της.

Μια νύχτα με βροχή, ένα απότομο φρενάρισμα και μια καραμπόλα. Σπασμένα φανάρια στην άσφαλτο και τέσσερις οδηγοί να αλληλοκοιτάζονται και να αλληλοκατηγορούνται. Ο Κωστής, η Μαρίνα, η Ελπίδα, η Ναταλία... Έτσι άρχισαν όλα...

Δώδεκα μήνες ακολούθησαν. Γεμάτοι ανατροπές, δάκρυα και γέλια για τους τέσσερις που ξεκίνησαν αντιπαλοί, έγιναν φίλοι και κατέληξαν να ξεπεράσουν ακόμη κι αυτό το στάδιο. Έγιναν ο ένας για τον άλλο το «τόρα», το «σήμερα», το «πάντα».

Σαν τους δώδεκα θεούς του Ολύμπου, που κάποτε καθόριζαν τις ζωές των απλών θνητών, έτσι κι εκείνοι οι δώδεκα μήνες σφράγισαν το πεπρωμένο τους. Δώδεκα μήνες. Δώδεκα θεοί. Όρισαν. Διέταξαν. Εκτέλεσαν.

Ένα σύγχρονο μυθιστόρημα για τις ανθρώπινες σχέσεις, τη φιλία και τον έρωτα!

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε.
ΤΑΤΟΪΟΥ 121, 144 52 ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΗ ΑΤΤΙΚΗΣ
ΤΗΛ.: 210 28 04 800 • FAX: 210 28 19 550
www.psichogios.gr • e-mail: info@psichogios.gr

ISBN 978-960-274-884-8

9 789602 748848

ΚΩΔ. ΜΗΧ/ΣΗΣ: 02802

Ε Σ Ε Ι Σ Κ Ι Ε Μ Ε Ι Σ Π Α Ν Τ Α Σ ' Ε Π Α Φ Η